

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ**

**До захисту допустити:
Завідувач кафедри**

_____ (підпис) _____ (ПІБ завідувача кафедри)
«___» _____ 20__ р.

**«ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ АНГЛОМОВНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ А.КРІСТІ ТА А.К. ДОЙЛЯ)»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Філологія. Переклад (англійська)»
освітнього ступеня «Магістр»
Полупан Оксани Едуардівні
Науковий керівник:
Канна Вікторія Юріївна,
к. філол. наук, доцент
Рецензент:
Синельникова Ірина Сергіївна
к. філол. н., старший викладач
кафедри іноземних мов
Білоцерківського національного
аграрного університету

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«___» _____ 20__ р.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Рівень вищої освіти «Магістр»

Шифр та назва спеціальності 035 Філологія

Освітньо-професійна програма «Філологія. Переклад (англійська)»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри к. філол. н.

_____ Неллі ГАЙДУК

« _____ » _____ 2021 р.

ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Полупан Оксана Едуардівна

1. Тема роботи «Засоби передачі англомовної кримінальної термінології на українську мову (на матеріалі творів А.Крісті на А.К. Дойля)», керівник роботи Канна Вікторія Юріївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та практики перекладу затверджені наказом Маріупольського державного університету від «26» лютого 2021 року № 197.

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи (мета, об'єкт, предмет): **Об'єктом** даної роботи є англомовні кримінальні терміни. **Предметом** дослідження є засоби перекладу кримінальних термінів у детективних творах з англійської мови на українську. **Мета роботи** – описати засоби передачі англомовних кримінальних термінів українською мовою.

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ

КРИМІНАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ У ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРАХ: еквівалентність та адекватність у перекладі художнього тексту, способи перекладу кримінальної термінології, лексичні трансформації у перекладі художнього тексту.

Розділ 2. ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРІВ, НА МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ А. КРІСТІ ТА А. КОНАН ДОЙЛЯ: особливості використання граматичних трансформацій під час перекладу твору Агати Крісті «Вбивство у східному експресі» в аспекті перекладу; передача стилістичних прийомів при перекладі з англійської на українську; аналіз перекладу кримінальних «юридичних» термінів під час перекладу роману Агати Крісті “The Mysterious Affair at Styles” та “The murder of Roger Ackroyd”; особливості використання граматичних трансформацій під час перекладу роману Артура Конан-Дойля «Пригоди Шерлока Холмса».

Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1 розділ	Канна В.Ю. Синельникова І.С.		
2 розділ	Канна В.Ю. Синельникова І.С.		

б. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми роботи та обґрунтування її актуальності	вересень 2020	
2.	Постановка мети та конкретних задач дослідження, складання плану роботи	жовтень 2020	
3.	Визначення об'єкту та предмету	жовтень 2020	

	дослідження		
4.	Вибір методів дослідження	жовтень 2020	
5.	Написання чернетки роботи по розділах та ознайомлення наукового керівника з нею	листопад 2020 – вересень 2021	
6.	Обговорення окремих частин та роботи в цілому з науковим керівником з метою виявлення та усунення недоліків	вересень 2021	
7.	Формулювання висновків та їх оцінка	вересень 2021	
8.	Складання остаточного бібліографічного списку літератури	вересень 2021	
9.	Остаточне оформлення роботи та доповідь її результатів на засіданні кафедри, на якій виконується робота (з наданням супроводжуючих документів: відгук наукового керівника, рецензія)	листопад 2021	
10.	Підготовка до захисту: написання доповіді, підготовка ілюстративного матеріалу	листопад 2021	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	грудень 2021	

Здобувач _____

Оксана ПОЛУПАН

Науковий керівник роботи _____

Вікторія КАННА

ЗМІСТ

Вступ 6

РОЗДІЛ 1

**ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КРИМІНАЛЬНИХ
ТЕРМІНІВ У ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРАХ. 9**

1.1. Еквівалентність та адекватність у перекладі художнього тексту 13

1.2. Способи перекладу кримінальної термінології. 16

1.3 Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту 22

Висновки до розділу 1..... 36

РОЗДІЛ 2

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КРИМІНАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ НА
МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ А. КРІСТІ ТА А. КОНАН
ДОЙЛЯ 37**

**2.1. Особливості використання граматичних трансформацій під час
перекладу роману Агати Крісті «Вбивство у східному експресі»39**

**2.2. Аналіз перекладу кримінальних «юридичних» термінів під час
перекладу роману Агати Крісті “The Mysterious Affair at Styles” та “The
murder of Roger Ackroyd” 44**

**2.3. Особливості використання граматичних трансформацій під час
перекладу роману Артура Конан Дойля «Пригоди Шерлока Холмса»... 52**

Висновки до розділу 2..... 60

ВИСНОВКИ.....62

Література..... 63

ВСТУП

Мова як соціальне явище тісно пов'язана з реаліями і традиціями народу – його носія. Можна без сумніву стверджувати, що всі культурні та побутові події у житті суспільства знаходять своє відображення у мові. Зараз лінгвістичний підхід до вивчення поняття «переклад» активно розвивається. І, незважаючи на те, що всю сутність перекладу практично неможливо вмістити в одне визначення, на основі всіх запропонованих підходів можна відзначити, що основним завданням процесу перекладу є максимально повна передача інформації, закладеної в оригіналі.

Різноманітні художні твори зарубіжних авторів багато в чому здобули популярність у нашій країні завдяки якісному перекладу. Популярність детективного жанру в художній літературі безсумнівна. Особливий інтерес представляють твори класиків кримінального жанру Агати Крісті і Артура Конан-Дойля.

Отже, основним завданням перекладача є досягнення адекватного перекладу оригінального тексту. Причому адекватний переклад повинен максимально точно передавати значення оригіналу і відповідати мовним нормам мови, на який даний текст перекладається. Різниця граматичної будови мов, наявність специфічних категорій в мові оригіналу призводить до необхідності застосування перекладацьких трансформацій, до яких, в свою чергу, відносяться і граматичні трансформації, особливо це стосується творів художньої літератури, зокрема, вважаємо за необхідне вивчення художнього перекладу, що відрізняється специфічною лексикою, наприклад, у детективних творах кримінального жанру знаходимо чимало кримінальної термінології, що вимагає ретельного і вивчення і тим самим обумовлює **актуальність** дослідження.

Об'єктом даної роботи є англійська кримінальна термінологія.

Предметом дослідження є засоби перекладу кримінальних термінів у детективних творах з англійської мови українською.

Мета роботи – описати засоби передачі англомовних кримінальних термінів українською мовою.

Мета роботи зумовила вирішення наступних **завдань**:

- 1) визначити специфіку кримінальної термінології;
- 2) розглянути детектив як жанр художньої літератури;
- 3) описати особливості перекладу детективного жанру;
- 4) проаналізувати особливості перекладу англомовних кримінальних термінів у детективних творах з англійської мови на українську.

Матеріалом дослідження слугували романи Агати Крісті «Вбивство у східному експресі» та Артура Конан-Дойля «Пригоди Шерлока Холмса».

Основними **методами** аналізу стали: описовий метод для узагальнення результатів досліджень присвячених аналізу термінологічної одиниці як складової фахової мови сфери туризму та наукової інтерпретації фактичного матеріалу; метод словникових дефініцій та методика компонентного аналізу для інвентаризації та систематизації англомовних термінів сфери готельного бізнесу, визначення їх семантичної структури; структурний аналіз для дослідження структури досліджуваних термінів; перекладацький аналіз для визначення способів перекладу англомовних термінів сфери готельного бізнесу на українську мову, елементи квантитативно-квалітативного аналізу для визначення частотності досліджуваного мовного явища.

Теоретичне значення – результати дослідження можуть бути використані для подальших досліджень у галузі перекладознавства.

Практична значущість визначається тим, що результати цього дослідження можуть бути використані на заняттях з англійської як першої іноземної мови або другої іноземної мови, практики перекладу та у практичній діяльності перекладача художньої літератури.

Наукова новизна цього дослідження полягає у тому, що було вперше проаналізовано засоби передачі англомовних кримінальних термінів українською мовою у детективних творах А. Крісті та А. Конан Дойля.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаної літератури.

У вступі обґрунтовується вибір теми та її актуальність, визначаються об'єкт та предмет дослідження, характеризуються цілі, завдання, методи, практична значущість дослідження.

У першому розділі «Проблеми перекладу англomовних кримінальних термінів у детективних творах» розглядаються проблеми перекладу англomовних кримінальних термінів у детективних творах, способи та труднощі при перекладі детективних романів.

У другому розділі «Лінгвостилістичні характеристики твору Агати Крісті та детективного роману Артура Конан-Дойля» аналізуються основні особливості перекладу кримінальних термінів на прикладі романів А. Крісті та А.К.Дойля.

Наприкінці узагальнюються результати дослідження.

Обсяг основного тексту роботи складає 58 сторінок, загальний обсяг роботи становить 70 сторінок. Список використаних джерел становить 80 позицій.

Апробація результатів дослідження. При проведенні дослідження для кваліфікаційної роботи її було апробовано наступним чином: магістрантка брала участь у IV Міжнародній конференції «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (МДУ, 30 вересня 2020 р.), Науково-практичній конференції студентів в рамках Декади студентської науки (МДУ, березень 2021), засіданні Круглого столу «Актуальні проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій» (МДУ, 30 вересня 2021 р.).

РОЗДІЛ 1.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ У ДЕТЕКТИВНИХ ТВОРАХ

Базовий принцип, який використовується під час перекладу термінів, є єдиним і для спеціальних, і для художніх текстів. Тобто термін можна перекласти терміном у тому випадку, коли іншомовний термін має повну відповідність у мові перекладу. У той же час термін-еквівалент мовою, що перекладає, повинен повністю відповідати іншомовному терміну з точки зору змісту та вживання, а також повинен перекладатися з дотриманням точності форми.

При художньому перекладі передбачені відхилення від цього принципу у тому випадку, коли термін у тексті, що перекладається, втратив своє термінологічне значення (більше не пов'язаний з терміносистемою), не несе істотного семантичного навантаження [5].

Якщо терміну іноземної мови у мові перекладу неможливо підібрати еквівалент, то у художньому перекладі краще такі стратегії:

- ✓ заміна іншим терміном;
- ✓ заміна родового поняття видовим;
- ✓ переклад за допомогою синонімічного терміна;
- ✓ заміна приблизною відповідністю;
- ✓ переклад відповідністю нетермінологічного змісту;
- ✓ компресія при перекладі термінів, що складаються з кількох компонентів;
- ✓ нульовий переклад.

У сучасному перекладознавстві існує безліч визначень поняття перекладу та перекладацької діяльності. Це, передусім, різними підходами до перекладацької діяльності та теоріями, у межах яких вивчається як процес перекладу, і його результат. Різне ставлення до перекладу, оцінка його

значимості, наявність чи відсутність характеристик «ідеального» перекладеного тексту також зумовлює те, що в сучасному перекладознавстві немає єдиного загальноприйнятого визначення даного поняття. У широкому значенні переклад визначається як заміна оригінального тексту іншим текстом, при цьому дається уточнення, що перекладений текст має бути еквівалентним оригіналу. Різні лінгвісти пропонують свої визначення перекладу, у яких першому плані виноситься якийсь аспект перекладацького процесу чи критерії його результату (перекладеного тексту). Наприклад, у визначенні перекладу можна підкреслити важливість передачі змісту вихідного тексту: “Translation is the rendering of the meaning of a text into another language in the way that the author intended the text” (Переклад – це передача значення тексту засобами іншої мови за збереження інтенції автора).

Будь-який переклад – це творчий процес створення нового тексту, в якому відображається бачення світу перекладача, його індивідуальне сприйняття тексту, що перекладається, і в якому він повинен застосувати весь свій культурний і мовний досвід. У той же час переклад – це безліч обмежень, перекладений текст має бути максимально близьким до оригіналу, він не повинен бути ні кращим, ні гіршим за оригінал.

Переклад охоплює всі сфери життя суспільства, особливу значущість для цього дослідження становлять два види перекладу – художній та юридичний переклад. Далі будуть розглянуті основні аспекти та характеристики перекладу художнього тексту.

В. Н. Комісаров дає таке визначення художнього перекладу: художній переклад це переклад художнього тексту. Цей вид перекладу функціонує у сфері художньої літератури. Художній текст можна визначити як складний комплекс уявлень автора про реальність та вибору ним особливих засобів впливу на читачів [11]. Художня література протиставляється іншим текстам, насамперед з основний виконуваної нею художньо-естетичної функції, де інформативний зміст є найважливішим аспектом, на відміну інших типів текстів.

З позиції культурного перекладу художній переклад сприймається як посередник між національними літературами, який виконує посередницьку місію щодо національних культур. Перекладач, на думку Т. А. Казакової, не лише створює текст, еквівалентний оригіналу, але текст, який представляє вихідний художній твір в іншомовній культурі [13, с. 4].

Художній переклад – один із найскладніших аспектів перекладацької діяльності, що стоять перед перекладачем завдань. Він, як і інші види перекладу, має власну специфіку. Насамперед, складність цього виду перекладу полягає в особливостях художнього тексту вихідною мовою. Ч. Райт у своїй роботі «Literary Translation» пише про те, що «літературність» (literariness) художніх текстів, яка включає такі поняття, як усунення (defamiliarization), стиль автора, використання стилістичних засобів, наприклад метафор, повторів, є причиною того, що художні тексти викликають особливі труднощі у перекладі [76, с. 5-6, 109-112].

Художній переклад є найбільш складним перекладом також через стилістичні особливості та мову оригінальних художніх творів. Стилiстичний аспект перекладу полягає у правильному доборі лексико-граматичних засобів відповідно до загальної функціонально-комунікативної спрямованості оригіналу та з урахуванням існуючих норм мови, якою здійснюється переклад [56, с. 7-10].

Труidнощі перекладу художнього тексту обумовлені не лише проблемами передачі індивідуального стилю автора, різних стилістичних засобів тощо, вони також викликані необхідністю відтворити той прагматичний потенціал, який має вихідний художній текст, тобто наміри автора, які виражені різними мовними засобами, як і авторської мови, і у промови персонажів з метою впливу на читачів. Складність художнього тексту полягає в тому, що в ньому міститься велика кількість імпліцитно вираженої інформації, зрозуміти яку читачі можуть за допомогою певних висновків. Завдання перекладача у тому, щоб виявити імпліцитно виражену інформацію, а й передати її мовою перекладу [7, с. 12].

Художній текст моделює особливу художню реальність, яка є засобом пізнання дійсності читачем, тому зберегти змодельовану автором художню реальність є одним із основних завдань перекладача. Художня література призначена насамперед носіїв тієї культури, мовою якої вона створюється. У свідомості людей як представників певної культури виникають ті асоціації, які обумовлені фактами національної культури: генетичною пам'яттю, традиціями, вихованням, стереотипами, духовними та моральними цінностями. У свідомості автора та читачів виникають схожі асоціації щодо інформації тексту. Перекладені тексти повинні справляти на читачів те ж саме враження, що й оригінальні твори, насамперед тому, що основним завданням таких перекладів є заміна оригіналу для носіїв іншої мови та культури, які не знають мови оригіналу.

Незважаючи на те, що художній переклад надає перекладачеві багато можливостей для творчої інтерпретації, він одночасно ставить і жорсткі обмеження, дотримання яких необхідно для того, щоб перекласти текст, а не створити твір за його мотивами [74, с. 14].

Читач, так само, як і перекладач підходить до тексту мови-оригіналу, будучи переконаним у тому, що вибір лексики та синтаксису автором є важливим, виконує будь-які функції та має певний прагматичний ефект. Перекладачеві необхідно виявити це у вихідному тексті та передати цей вибір письменника у мові перекладу. Таким чином, вибір перекладача також має велике значення. Вибір перекладача – це не тільки свідомі, але й несвідомі рішення щодо вибору лексики та синтаксису, що є інтерпретацією тексту перекладачем [15]. Такої думки дотримується Кліффорд Е. Ландерс і зазначає, що роль вибору в художньому перекладі неможливо переоцінити [16]. Вибір перекладача повинен спиратися на завдання і критерії якісного перекладу, що стоять перед ним, які включають в себе, наприклад, «відданість оригінальному тексту», вірності автору тексту, точної передачі змісту [79, с. 17-18]. При цьому точність змісту не слід оцінювати виключно з позиції «вірності автору тексту», точність змісту повинна, перш за все, відноситися до мінімуму

можливості нерозуміння тексту читачами, для яких він призначений, тому необхідно правильно передати значення тексту, що найбільшу складність представляє саме у художньому перекладі [78, с. 9]. Серед основних завдань перекладача при перекладі художнього тексту також слід виділити відтворення індивідуальності оригіналу художнього тексту і збереження його естетичного сприйняття. Переклад повинен зберігати образність, стиль, експресивність та емоційне тло оригіналу.

1. 1. Еквівалентність та адекватність у перекладі художнього тексту

Проблематику художнього перекладу слід розглянути з позиції еквівалентності та адекватності, оскільки еквівалентність та адекватність вважаються базовими поняттями теорії перекладу. Еквівалентність визначається як відношення між оригінальним текстом та текстом перекладу при якому спостерігається спільність їхнього змісту. Еквівалентність – одне з понять теорії перекладу, що викликає безліч суперечностей. На думку В. Н. Комісарова, еквівалентність - смислова спільність одиниць мови та мови, які прирівнюються один до одного. З цього визначення випливає, що еквівалентність не розглядається лише на рівні тексту. Найбільшого поширення набув ширший погляд на поняття еквівалентності, якого дотримувалися, наприклад, К. Раїс та Х. Вермеєр. За такого підходу еквівалентність вважається категорією, що охоплює відносини між знаками, поряд із відносинами між текстами [56, с. 20]. Цей підхід до визначення підкреслює, що еквівалентність цілісного тексту не виходить із еквівалентності всіх його сегментів. Еквівалентність – «необхідна умова» перекладу, яка дозволяє переклад вважати перекладом [13, с. 21]. Серед перекладознавців є деякі розбіжності щодо визначення «еквівалентності». Перекладна еквівалентність – еквівалентність текстів, яка досягається в процесі перекладу. Ідеальним варіантом перекладацької еквівалентності є повна еквівалентність. Повна еквівалентність – ідеалізований конструкт, що передбачає абсолютну близькість текстів [24, с. 22 – 23]. Дане поняття включає

не тільки лінгвістичну спільність первинного і вторинного текстів, але також воно охоплює прагматичний рівень і всі релевантні види функціональної еквівалентності. Тим не менш, можливі випадки, коли повна еквівалентність є досяжною. В основному, повна еквівалентність здійснюється лише у простих комунікативних умовах та у текстах з вузьким функціональним діапазоном.

Розвиток теорії перекладознавства призводить до того, що в даний час існує також думка, що поняття «еквівалентність» недостатньо розкриває необхідну тотожність текстів оригіналу та перекладу. Такий підхід пояснюється ізоморфізмом мови та культури, необхідністю подальшого вдосконалення концепції еквівалентності та можливої заміни даного поняття на інший термін «більшої теоретичної потужності» [74, с. 244]. Однак, на підставі того, що теорії, що пропонують заміну термінології, не є загальноприйнятими, вважається за можливе використовувати поняття «еквівалентність».

У художньому перекладі поняття еквівалентності співвідноситься не тільки з точною передачею змісту, відомостей, термінів тощо, але також з передачею емоційного тла художнього тексту, збереженням унікальності художньої реальності та функції тексту, що впливає, на читача.

Іншим критерієм перекладу є адекватність. Визначення поняття адекватності перекладу та еквівалентності нині викликають розбіжності серед учених. Існують різні думки про тотожність та розмежування цих понять. Багато вчених дотримуються думки, що «адекватність» та «еквівалентність» є не синонімічними поняттями. Вважається, що еквівалентність орієнтована на результат перекладу, визначення відповідності текстів оригіналу та перекладу за певними параметрами, еквівалентність пов'язана з комунікативною ситуацією, комунікативним актом, вибором стратегії перекладу [45, с. 25].

Адекватним перекладом вважається той переклад, який, як пише В. Н. Комісаров: «забезпечує прагматичні завдання перекладацького акта на максимально можливому для досягнення цієї мети рівні еквівалентності» [45]. На думку Комісарова, адекватний переклад – це синонім «хорошого»

перекладу, а еквівалентний переклад – це переклад, який відтворює зміст тексту оригіналу на одному з рівнів еквівалентності [45].

Перекладений текст може бути адекватним, але при цьому частково еквівалентним оригіналу, тобто на семіотичному рівні, так само, як і еквівалентний переклад може бути «неадекватним».

Перекладність є причиною еквівалентності, тобто принципова можливість досягнення еквівалентності щодо всього тексту чи будь-якої його частини. Виділяється лінгвістична та культурна неперекладність. Лінгвістична неперекладність – неможливість знайти еквівалент у мові перекладу через різні мовні системи. Культурна неперекладність – відсутність певних культурних понять та об'єктів культури в цільовій мові в порівнянні з мовою оригіналу. Дж. Кетфорд пише про те, що в силу своїх особливостей культурна неперекладність часто вважається частиною лінгвістичної неперекладності [11, с. 26-27] Еквівалентність тексту досягається на різних рівнях, за дотримання певних параметрів. До умов досягнення еквівалентності та її параметрів належать: денотативна, коннотативна, текстонормативна та прагматична еквівалентність.

Денотативна еквівалентність орієнтована понятійний зміст тексту, що впливає з визначення денотативного змісту тексту. Денотативний зміст тексту – це загальна співвіднесеність із реальним світом. Коннотативна еквівалентність орієнтована на передані текстом конотації, тобто супутні елементи значення; Текстонормативна еквівалентність орієнтована на текстові та мовні норми; Прагматична еквівалентність, яка орієнтована на реципієнта тексту.

Очевидно, що при перекладі художніх текстів повинні бути враховані та дотримані всі чотири зазначені типи еквівалентності, оскільки якісний художній переклад – це, на думку Є.А. Алексєєвої та Т.М. Велли, не лише передача змісту, а й передача змісту оригіналу, різних позамовних контекстів, що містяться в оригіналі, та передача особливостей особистості автора. У художньому перекладі має бути забезпечена еквівалентність не лише формі

оригіналу, а й його емоційному, естетичному та прагматичному впливу [1]. Того ж погляду дотримується і Бахаа А. Хассан, у роботі “Literary Translation: Aspects of Pragmatic Meaning” він пише, що перекладачі художнього тексту мають відобразити у тексті перекладу всі літературні особливості вихідного тексту, включаючи вибір лексики, передачу стилістичних засобів, естетичність, що пояснює застосування всіх чотирьох типів еквівалентності до художнього перекладу [9, с. 28 – 29].

1.2. Способи перекладу кримінальної термінології

Унікальність англійської юридичної термінології у тому, що сфера її функціонування не обмежується рамками сфери професійного спілкування. Це тим, що нині юриспруденція поруч із релігією, наукою, мистецтвом і філософією є невід'ємною частиною культури народів. Англійські юридичні терміни активно використовуються повсюдно, тому ми можемо знайти велику їх кількість у сучасній та класичній художній літературі. У сучасній лінгвістиці основні дослідження юридичної термінології пов'язані з її функціонуванням у спеціалізованих текстах; та сфера вживання юридичної термінології, яка доступна широкому колу читачів, – тексти детективних романів – залишається все ще маловивченою, з чим пов'язана актуальність цього дослідження.

У нашому дослідженні ми розглянули феномен функціонування таких суворих та логічно обґрунтованих мовних одиниць, як англійські юридичні терміни, у жанрі художньої літератури та вивчили способи їх перекладу на матеріалі романів англійської письменниці детективного жанру Агати Крісті *The Mysterious Affair at Roger Ackroyd*», а також їх перекладів українською мовою «Таємнича подія у Стайлз» та «Вбивство Роджера Екройда», виконаних О.Смолянським та І.Гуровою відповідно.

У цьому дослідженні ми дотримувалися визначення терміна, даного І.Б.Усатим: «Термін – це спеціальне слово чи загальноживане слово у

спеціальному значенні (іменник, прикметник, причастя) чи словосполучення, що з двох компонентів і побудоване на підрядному зв'язку, прийняте у професійній діяльності, що є найменуванням наукового поняття, що має дефініцію та обов'язково є членом певної терміносистеми» [30].

Згідно з Г.Х.Шамсєвою, під юридичним терміном ми розуміємо слово або стійке словосполучення, що відображає волю законодавця, яке уніфіковано і вживається в тексті нормативно-правового акта, є узагальненим найменуванням юридичного поняття, що має точний і певний зміст, відрізняється смисловою однозначністю, функціональною стійкістю, може мати інтенсивний і екстенсійний тип значення [31].

Вчені-термінознавці виділяють такі вимоги до терміну: дефінітивність, мовна точність, однозначність у певній предметній галузі, зв'язок між терміном і поняттям, що позначається, стилістична нейтральність, відсутність експресивності, номінативний та системний характер. Унікальність юридичної термінології пояснюється наявністю особливих відмінних рис: частих випадків омонімії із загальноживаними словами і конотації. С.П. Хижняк заявляє, що значення деяких правових термінів включають ідеологічний та оціночний компоненти [32]. Т.В. Морщакова також підтверджує, що наявність коннотативного значення в юридичних термінах кримінального права дозволяє їм ефективніше виконувати прагматичну функцію у процесі юридичної комунікації. [33].

Неоднорідність юридичної термінології та широке її використання у різних сферах пояснює необхідність поділу термінології на різні рівні. Дослідження словникових дефініцій термінів, використаних у детективних романах Агати Крісті, дозволило нам виділити такі види юридичних термінів: загальноживані (poisoning, session, accident, arrest, crime, detain, certificate); загальноживані з більш вузьким спеціальним значенням (injured, victim, penalty, accessory, charged, detection, dismiss); Суто юридичні терміни (plaintiff, vindication, vindicate, autopsy, incriminate, solicitor, exhumation). На думку Милославської, загальноживані терміни позначають об'єкти, якості,

властивості, дії та явища, що зустрічаються як у спеціальній сфері, так і у повсякденному житті, художній та науковій літературі. Тому в детективних романах вони використовуються набагато частіше, ніж юридична термінологія [34].

Жанр художньої літератури відноситься до вторинної сфери функціонування юридичних термінів, і, отже, роль юридичних термінів у ньому відрізнятиметься від їхньої ролі в жанрі офіційного документа, хоча, потрапляючи в дане оточення, вони не втрачають функції позначення спеціального поняття, неспеціальна сфера використання наділяє їх поряд особливих стилістичних функцій: пряма і непряма характеристика персонажів, створення професійної атмосфери, імітація мови професіоналів та офіційних документів тощо. Термінологічне значення юридичних термінів у поєднанні з експресивними та оціночними семами, які з'являються у них у контексті художнього твору, дозволяє термінам вживатися у складі стилістичного прийому: метафорично, метонімічно чи символічно.

Аналіз перекладу юридичних термінів у романах англійської письменниці детективного жанру Агати Крісті *The Mysterious Affair at Styles* і *The Murder of Roger Ackroyd* показав, що найчастіше при перекладі використовуються повні еквіваленти термінів, якщо такі є в потрібній мові. В іншому випадку перекладачі вдаються до таких лексичних трансформацій, як диференціація, узагальнення та конкретизація, а також іноді трансформують терміни граматично через розбіжність існуючих граматичних категорій одного і того ж терміна у різних мовах. Найбільший інтерес становлять особливості перекладу термінів, використаних як стилістичний прийом.

Наприклад, незважаючи на те, що експресивність у реченні створюється завдяки термінологічному значенню лексичної одиниці, стилістично використаний термін може бути перекладений загальноживаним словом без втрати експресивності. У наступному контексті термін *penalty* вжито метафорично на основі порівняння суїциду зі штрафом, сумою грошей, яка сплачується за скоєне правопорушення: *But there's another point. How am I to*

get hold of that scoundrel who drove her to death as surely as if he'd killed her? He knew of the first crime, and he fastened on to it like some obscene vulture. She's paid the penalty. Is he to go scot free? [35] – Але є й інше. Як мені дістатися до негідника, який довів її до загибелі? Він знав про її злочин і жирів на ньому, як мерзенний стерв'ятник. Вона заплатила страшною ціною, а він залишиться безкарним? [36].

Оскільки український еквівалент терміну *penalty* не створить потрібного ефекту в перекладі, перекладач вважав за краще замінити його загальноживаним словосполученням *страшна ціна*, де слово *ціна* зберігає порівняння смерті з грошовою сумою, а слово *страшна* передає експресивність та негативну конотацію.

Оскільки детективний роман «*The Mysterious Affair at Styles*» є оповіданням від першої особи Капітана Гастінгса, партнера Пуаро та представника юридичної професії, текст наповнений метафорично використаними юридичними термінами. Такий вибір лексики та стилістичних засобів пояснюється його особливою професійною картиною світу, великим професійним досвідом та особливим складом розуму, що добре простежується на таких прикладах:

We were detained under suspicion by the hospital porter, until Cynthia appeared to vouch for us, looking very cool and sweet in her long white overall [37].

I pleaded guilty with a laugh [37].

Однак при перекладі передача термінологічних метафор загальноживаними словами, хоч і зберегла загальне значення термінологічних поєднань, але стилістичний ефект та характеристика способу мислення Капітана Гастінгса були повністю втрачені.

Брамнику госпіталю ми здалися підозрілими, і він затримав нас, доки не з'явлася Цинтія [38].

Сміючись, я визнав, що вона має рацію [38].

Окрім іншого, специфіка юридичної термінології певної мови детермінована історичними та культурними особливостями країни її

використання, результатом чого є наявність широкого спектру юридичних термінологічних реалій у будь-якій мові. Найчастіше юридичні терміни-реалії транслітеруються, проте транслітерація може використовуватись або самостійно, або з перекладацьким коментарем. Наприклад, перекладач детективного роману *The Mysterious Affair at Styles* транслітерував англійську термін-реалію *solicitor*, не надавши потенційному читачеві жодної довідкової інформації про те, що цей термін означає:

No, Cynthia is a protegee of my mother's, the daughter of an old schoolfellow of hers, who married a rascally solicitor [37] – Ні. Цинтія – протеже моєї матері, дочка її старої шкільної співучниці, яка вийшла заміж за підлого [38].

На нашу думку, цей переклад буде зрозумілий тільки читачам, які певною мірою знайомі з англійською юридичною системою і знають, що в Англії є два типи юристів – соліситор і барістер (*solicitor* і *barrister*). Барристери – це юридичні консультанти, які проводять судові справи, виступають перед суддею, готують документи для суду. Тільки вони можуть виступати у вищих судах як адвокати [39]. Соліситори, у свою чергу, є представниками незалежної юридичної професії, роль яких полягає у наданні широкого спектру юридичних послуг, включаючи ведення справ клієнтів у суді, юридичне обслуговування населення, представників бізнесу та інших професій, іноземних клієнтів [39, с. 516]. На думку, такий спосіб перекладу перешкоджає легкому сприйняттю інформації у романі, оскільки незнайомий термін без пояснення відволікає увагу читача, змушуючи його шукати визначення даного поняття чи здогадуватися про його значення, що може ввести читача в оману.

У наступному прикладі можна спостерігати, як перекладач того ж детективного роману супроводжував переклад-транслітерацію терміна *Coroner* поясненням наприкінці книги, з якого російськомовний читач може дізнатися, що така ключова постать англійської юридичної системи, як коронер, є слідчим, що веде справи про насильницьку чи раптову смерть, що значно полегшує сприйняття тексту та розширює кругозір читача:

«My mother's lawyer», – he explained. And in a lower voice: «He is also Coroner – you understand» [37, с. 65] – «Це адвокат моєї матері, – пояснив він і додав тихіше: – Уеллс також є коронером. Ви розумієте» [38, с. 72].

У цьому контексті перекладач детективного роману «The murder of Roger Askroyd» вважав за потрібне адаптувати поняття, що вкладається у згаданий раніше термін Coroner, під юридичну терміносистему української мови:

The absence of Ralph Paton was commented on by the coroner, but not unduly stressed [35, с. 160] – Суддя висловив жаль з приводу відсутності Ральфа Пейтена, але особливо цього не наголошував. [36, с. 132].

На нашу думку, незважаючи на те, що термін суддя зрозумілий цільовій аудиторії, ця адаптація дещо спотворює уявлення читачів про судові процедури у Великій Британії та позбавляє їх культурної специфіки. Внаслідок цього перекладачеві надалі довелося описувати коронерське розслідування причин смерті в даному детективному романі як судовий процес, процедури якого загальновідомі і не викликають запитань, і замінити всю термінологічну лексику, пов'язану з коронерським розслідуванням, на лексику, що стосується судового процесу:

And supposing the Coroner's jury returns a verdict of Wilful Murder against Alfred Inglethorp [37, с. 91] – А якщо, припустимо, вердикт присяжних буде «навмисне вбивство», в якому звинуватить Алфреда Інглторпа? [36, с. 69].

Таким чином, найбільші труднощі у детективному романі при перекладі українською мовою становлять терміни, використані у складі стилістичного прийому та англійські юридичні терміни-реалії. Якщо в першому випадку використання повних еквівалентів при перекладі значно полегшує завдання перекладача, оскільки термінологічна одиниця в неспеціальному оточенні відрізняється експресивністю, то в другому перед перекладачем стоїть вибір: полегшити сприйняття тексту для потенційних читачів шляхом адаптації незнайомого юридичного поняття до юридичної системи мови перекладу ж просвітити читача про особливості англійської юридичної системи, показати її специфіку і цим підтримати у перекладі особливу атмосферу Англії,

вдаючись до транслітерації терміна-реалії і супроводжуючи його перекладацьким коментарем. Незважаючи на те, що перший спосіб сприяє більш легкому читанню і не відволікає увагу читачів на дрібні деталі, другий спосіб, на наш погляд, у багатьох випадках є кращим, оскільки не тільки зберігає неповторний авторський стиль та атмосферу у творі, але й виконує освітню функцію та розширює кругозір читачів.

1. 3. Лексичні трансформації у перекладі художнього тексту

Багато граматичних проблем перекладу не є суто граматичними, а тісно пов'язані з лексичними. Тому правильніше вважати їх лексико-граматичними. З погляду перекладу, тобто. «перевираження думки в рівноцінній формі засобами іншої мови», зв'язок між лексикою та граматиною виступає дуже ясно. При перекладі часто доводиться вдаватися до заміни граматичних засобів на лексичні. Наприклад, під час передачі інверсії англійською мовою. Ефект, що досягається інверсією, – тобто, чисто граматичним шляхом, – може бути переданий лексично. При перекладі присвійного відмінка – Possessive Case – в абсолютному вживанні необхідно вводити додаткові лексичні елементи, без яких російське речення було б неясним або неправильним. Лексичний аспект який завжди однаково присутній у перекладацьких проблемах, проте, вони можуть вважатися лексико-граматическими [40].

Граматичні властивості мовних одиниць складаються з цілого ряду мовних явищ: форма слова, словосполучення, речення, порядок елементів, граматичні значення форм, контекстуальні функції форм та значень. Щоразу, розглядаючи інформаційну потужність тієї чи іншої мовної одиниці, що підлягає перекладу, ми беремо до уваги не тільки лексико-семантичне значення слів та їх поєднань, а й їх граматичні властивості, які можуть істотно впливати на міру впорядкованості повідомлення, що перекладається.

Спільність між граматичними властивостями російської та англійської мов задається їх загальною приналежністю до індоєвропейської сім'ї і

проявляється в наявності загальних граматичних значень, категорій та функцій, наприклад: категорій числа у іменників, категорій ступенів порівняння у прикметників, категорії часу у дієслова та функціональної значимості тощо. У той самий час відмінність принципів граматичного ладу, що виражається у приналежності цих мов до різних граматичних груп, відбивається у суттєвих відмінностях між граматичними властивостями. Наприклад, у існуванні несхожих граматичних категорій: артиклі в англійській мові, дієприслівник у російській мові; повнозначне узгодження у російській мові, фіксований порядок слів у англійській, тощо [41].

Спочатку розглянемо деякі питання перебудови речення при перекладі детективів. Відмінності в порядку слів в англійській та українській мовах часто потребують перебудови речення при перекладі. У величезній більшості випадків невідповідність граматичного ладу української та англійської мов виявляється саме у побудові речення. Звичайний порядок членів в англійському реченні наступний: підлягає, присудок, доповнення, обставини. В українській мові, порівняно з англійською, порядок слів більш вільний. «Однак необхідно мати на увазі, що свобода розташування членів речення в українській мові є відносною. Порядок слів завжди підпорядковується певним нормам і виконує ті чи інші граматичні, смислові і стилістичні функції» [42].

В українській мові підлягає, виражене іменником або будь-якою субстантивованою частиною мови, знаходиться зазвичай перед присудком. Проте, постпозиція підлягає має місце у низці випадків, наприклад, у реченнях, початку яких винесено обставинні слова. Постпозиція підлягає також має місце при присудках, виражених дієсловами зі значенням буття, становлення, перебігу дії.

Обставини місця та часу можуть стояти як перед присудком, так і після нього. Якщо обставини місця і часу стоять на початку речення, то присудок зазвичай міститься безпосередньо за ними, а підлягає слід за присудком. Обставини часу та місця, вміщені після присудка, логічно виділяються, тобто. постпозиція обставини часу і місця стосовно присудка веде до більшого

сміслового виділення обставини. Тому в українському реченні обставини часто виносяться на перше місце, якщо на них не робиться смисловий наголос: потім слідує присудок, а за ним - підлягає і доповнення. При перекладі часто доводиться перебудовувати речення відповідно до синтаксичних норм української мови.

При перекладі українською мовою англійське речення зазнало повної перебудови: обставини часу та місця стоять на початку речення, а присудок передує підлягає.

Слід також зазначити, що в англійській мові в підрядному реченні, що передує головному, підлягає часто буває виражене займенником, а в головному – іменником. В українській мові це неможливо.

Якщо під час перекладу зберегти займенник для висловлювання підлягає у першому реченні, а іменник у другому, то склалося б враження, що йдеться про двох осіб: «коли вона увійшла до кімнати, служниця побачила...».

Такий порядок пояснюється тим, що в англійській домінує синтаксичний принцип: займенник підлягає придатковій речення, а іменник – головного. В українській мові іменник підлягає тому реченню, яка стоїть першою, незалежно від того, головне це речення чи підрядне.

Синтаксична перебудова часто потрібна під час перекладу речення з інверсією, тобто зворотним порядком слів. Інверсія викликається стилістичними чи смисловими вимогами. Інверсія супроводжується зміною інтонації всього речення: слово, поставлене на незвичайне йому місце, інтонаційно виділяється.

Наявність прямого та зворотного порядку слів, що не призводить до порушення правил побудови речення, становить ту особливість російської мови, яку називають вільним порядком слів [42].

Завдяки строгому порядку слів англійського речення стилістична інверсія є в англійській дуже виразним емпатичним засобом. В українській мові інверсія не має такої виразної сили через вільніший порядок слів. Тому при передачі інверсії у перекладі українською мовою часто доводиться

користуватися якимось іншим емпатичним засобом, щоб зберегти виразність.

Об'єднання речень і навіть двох абзаців при перекладі не тільки цілком можливо, але навіть закономірно, коли в них розвивається та сама думка. Такі речення зазвичай входять до складу складного синтаксичного цілого. Під складним синтаксичним цілим мають на увазі відрізок висловлювання, що з кількох речень і є структурно-сміслові єдність.

Однак основні граматичні особливості полягають у тому, що в процесі перекладу детективів перекладачеві постійно доводиться вдаватися до трансформацій. Граматичні трансформації описують граматичні зміни (при побудові речень) під час перекладу з мови оригіналу. Таким чином, при перекладі текстів детективного жанру слід враховувати граматичні особливості представленого тексту для того, щоб адаптувати його для реципієнтів мови перекладу.

Розглянемо, які саме трансформації найчастіше використовуються при перекладі детективного жанру.

1. Заміни.

Заміни – найпоширеніший і різноманітний вид перекладацької трансформації. У процесі перекладу заміни можуть піддаватися як граматичні одиниці – форми слів, частини мови, члени речення, типи синтаксичного зв'язку та ін. – так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. З іншого боку, заміні можуть піддаватися як окремі одиниці, а й цілі конструкції (звані комплексні лексико-грамматические заміни). Граматичні заміни застосовуються, коли одиниця іноземної мови перетворюється на одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням, однак, що має те саме логічне [43].

1) Заміни частин мови.

Заміна частини мови – один із найпоширеніших видів трансформації при перекладі детективного жанру. Подібні заміни зазвичай викликані «різними вживанням слів та різними нормами сполучуваності, а в деяких випадках – відсутністю частини мови з відповідним значенням» [47].

«*The crime was discovered – when?*» – перекладено як «*Коли виявили труп?*» тобто, іменник замінено дієсловом.

2) Заміна простого речення складним.

Такі заміни нерідко викликаються граматичними причинами – структурними розбіжностями між реченнями.

3) Заміна складного речення простим.

Ця трансформація – зворотна порівняно з попередньою.

2. Перестановки:

Перестановка як вид перекладацької трансформації – це зміна розташування (порядку проходження) мовних елементів тексті перекладу проти текстом оригіналу. Елементами, які можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення та самостійні речення у строю тексту [43].

Найбільш звичайний випадок у процесі перекладу – це зміна порядку слів та словосполучень у структурі речення.

Можливість такого перенесення тут обумовлюється повторенням іменника «пальто», до якого відноситься прикметник «чорне», що переставляється, у двох суміжних реченнях.

3. Опущення.

При перекладі *опущенню* піддаються найчастіше слова, є семантично надлишковими, тобто виражають значення, які можуть бути вилучені з тексту без допомоги [44].

У наведеному прикладі опускається переклад частини складного речення «*since before Grantham had died*», що абсолютно не змінює сенс висловлювання, оскільки в даному контексті це речення не має значного інформативного навантаження.

Тут в англійському тексті семантично надлишковим є «*left the bar*», оскільки позначається тим, що мається на увазі дієслов «*went out*»;

4. Додавання.

Додавання мають на увазі використання у перекладі додаткових слів, які

не мають відповідності в оригіналі. За словами Л. С. Бархударова, додавання – це формальна невиразність семантичних компонентів словосполучення вихідною мовою [44].

5. Членування речення.

Членування речення – перекладацька трансформація, при якій одне вихідне речення (частіше складне і рідше просте) перетворюється на два (і більше). Ця трансформація обумовлена структурно-типологічними розбіжностями між реченнями вихідної та перекладної мов [44].

6. Об'єднання речень.

Об'єднання речень – спосіб перекладу, зворотний вищевказаному, є заміною складного речення вихідної мови простим реченням перекладача або перетворення синтаксичної структури в оригіналі шляхом з'єднання двох або більш простих речень [43]. Об'єднання застосовується, зазвичай, за умов відмінності синтаксичних чи стилістичних традицій.

Об'єднання речень, зберігаючи «інформаційну цінність та текстову спаяність», призводить до компресії висловлювання.

Це основні граматичні особливості при перекладі детективів з англійської мови українською. Знання всіх нюансів та вміння користуватися прийомами перекладацьких трансформацій дає перекладачеві можливість адекватного перекладу.

Лексичні особливості при перекладі детективу

Правильний вибір слова для повної передачі його значення в тексті є одним з основних і найбільш складних завдань перекладу. Важкість цього завдання обумовлюється складною природою слова, його багатогранністю та семантичним багатством. Окремо слід зупинитися на передачі національного колориту, що складається з низки елементів. Ними є: власні назви, назви вулиць, парків, театрів тощо. Сюди відносяться слова, що позначають особливості державного та соціального ладу, звичаї [40].

Не доводиться говорити про необхідність збереження національного колориту під час перекладу. Переклад, позбавлений національного колориту –

неприпустимий. Як перекладач може зберегти його в оригіналі?

При перекладі власних назв з англійської мови необхідно враховувати такі особливості, які можуть призвести до перекладацьких помилок:

1) в англійській мові на першому місці завжди стоїть власне ім'я, а на останньому прізвище, при цьому часто імена та прізвища омонімічні і розрізняються тільки по порядку прямування. Наприклад: John Ray, Ray Lewis, Lewis Laidlaw. В українській мові порядок слідування не важливий, оскільки імена та прізвища рідко бувають омонімічні;

2) якщо йдеться про відомих історичних особистостей або літературних персонажів, необхідно уточнити за спеціальними словниками та енциклопедіями точний варіант власного імені в мові ПЯ. Зазвичай застосовується прийом транскрибування та транслітерації. Наприклад: Nero Wolfe – Ніро Вульф;

3) географічні назви також обов'язково потрібно перевіряти за спеціальними словниками через те, що окремі компоненти в географічних назвах при перекладі можуть транскрибуватися, а можуть і калькуватися, наприклад, Wst Midlands – Вест – Мідлендс, West Sussex – Західний Суссекс;

4) деякі власні імена часто потребують доповнення, наприклад: Seattle, Washington – Сіетл, штат Вашингтон;

5) власні імена можуть піддаватися фразеологізації, тобто. входити до складу фразеологічних одиниць, втрачаючи при цьому свою функцію, що ідентифікує; подібні висловлювання в більшості випадків піддаються демегафоризації при перекладі, наприклад, Rip Van Winkle – людина, яка відірвалася від дійсності.

Передача так званої «безеквівалентної лексики» є проблемою, яка потребує особливої уваги. Як згадувалося вище, до цієї групи входять слова, що позначають іноземні реалії, як, наприклад, особливості державного устрою, побуту, вдач тощо [45].

Перекладач має бути дуже обережним, вдаючись до «семантичного пристосування» для передачі «безеквівалентної лексики», щоб не внести в

переклад чужий йому національний колорит [46].

Також під час перекладу детективів було помічено використання перенесених епітетів. Вони набагато частіше зустрічаються в англійській мові, ніж у російській. Особливість таких епітетів полягає в тому, що вони логічно поєднуються не з тим словом, з яким вони граматично пов'язані, і тим самим набувають особливої виразності.

За змістом епітет «thoughtful» відноситься не до слова «pipe», а до «smoked». Він переносить дію або властивість людини на предмет: «a thoughtful pipe» – по суті задумливим був курець, а не його трубка. Подібні епітети найчастіше перекладаються мовою, без компенсації.

Ще однією причиною, що викликає необхідність у лексичних трансформаціях при перекладі детективів, є відмінність у поєднанні. Слова знаходяться у певних для цієї мови зв'язках. Важливо, що сполучуваність слів має місце у разі сумісності понять, що позначаються ними. Ця сумісність у різних мовах, очевидно, буває різною, що можливо в одній мові, є неприйнятним в іншій.

Розглянемо докладно лексичні трансформації, що найчастіше зустрічаються при перекладі детективного жанру.

1. Конкретизація.

Конкретизація (звуження) – заміна слова чи словосполучення ІМ з більш широким предметно-логічним значенням словом і словосполученням ПЯ з вузьким значенням. Застосування конкретизації пов'язані з тим, що у ПЯ відсутня слово з настільки широким значенням [47]. Переклад залежить від контексту.

Слово «refreshment» означає «відновлення сил», «відпочинок», але в даному прикладі перекладач скористався прийомом конкретизації і переклав словосполучення «female refreshments» як «жіночі ласки».

У разі використовується конкретизація, т.к. гості можуть бути будь-ким: друзями, родичами та ін. – але з контексту ясно, що відвідувачами були саме детективи.

2. Генералізація.

Прийом, протилежний конкретизації. Суть цього прийому – заміна видового поняття родовим, приватного поняття загальним. У зв'язку з тим, що слова англійської мають більш абстрактний характер, при перекладі з англійської мови генералізація знаходить набагато менше застосування, ніж конкретизація [47].

У цьому контексті словосполучення «Board meetings» – засідання ради», перекладене абстрактніше, як «збори та засідання».

3. Антонімічний переклад.

При перекладі творів детективного жанру часто використовується такий вид лексичної трансформації, як антонімічний переклад. Суть антонімічного перекладу у тому, щоб висловити думку лексичної одиниці оригіналу через протилежне поняття, у своїй змінивши її структуру[49].

При перекладі детективів трапляються випадки, коли замінюють не лише слова, а й цілі фрази, як, наприклад, при перекладі речень, де вжито конструкції «not + (un) till»: «I did not know Mike really until I had spent some days with him» - «Я впізнав Майка по-справжньому лише тоді, коли провів із ним кілька днів» [50].

Особенно интересны случаи при переводе детективов, когда в оригинале и в тексте перевода прилагательные или причастия применены в различных степенях сравнения, одновременно изменяя утвердительную форму на отрицательную (или наоборот).

„The life in Blackpool is not chip, but it is not as expensive as in London” – „Життя в Блекпулі з дешевих, але в Лондоні воно дорожче” [51].

„You need to visit him before he is gone”. – „Тобі треба відвідати його, поки він тут” [52].

Фразеологічні зрощення – абсолютно неподільні, нерозкладні стійкі поєднання, загальне значення яких залежить від значення складових слів. Для перекладу зрощень необхідно знати значення даної ідіоми та правильно передати її зміст. Оскільки зрощення у більшості випадків мають національне

забарвлення, вони не мають абсолютної відповідності в іншій мові. Труднощі під час перекладу ідіом у детективах у тому, що перекладач повинен вміти їх розпізнавати і підшукати відповідний російський варіант [53]. Ідіоми не можна перекладати буквально.

The man's caught red-handed.

[A. Christie "The Mysterious Affair at Styles"] [53]

To be caught red-handed – бути спійманим на місці злочину She ranged herself passionately on her husband's side, scorning the mere idea of his guilt, and fought for him tooth and nail.[54].

Tooth and nail – щосили.

Також у детективних творах можна зустріти і фразеологічні єдності – такі стійкі поєднання слів, у яких за наявності загального переносного значення чітко зберігаються ознаки семантичного роздільності компонентів.

I couldn't let the old bird down, could I? [51].

Old bird – стріляний горобець.

Then, last night, some unknown lunatic spills the beans.

[A. Christie "Ten Little Niggers"] [55]

To spill the beans – видати секрет.

Стилістичні особливості при перекладі детективу

Дослідження стилістики детектива є дуже актуальним, тому що, описуючи структурні, композиційні та сюжетні особливості детективу, автори досліджень дуже рідко залучають лінгвістичний і стилістичний апарат, мотивуючи це усередненістю стилю детективу, шаблонністю його мови, запрограмованістю його персонажів і сюжетів. буд.

У збірнику «Детективна література» автори розглядають детектив із різних точок зору, нерідко протиставляючи його творам серйозної літератури. Іноді вони відзначають його недосконалість, іноді посміюються над своєю захопленістю цим жанром, але незмінно визнають його величезний вплив на читача, його нев'янучу популярність, незважаючи на протиріччя та інші «недоліки», які, хоч як це парадоксально, укладаються в закони жанру [56].

Майже у кожній роботі, присвяченій аналізу творів детективного жанру, є поняття «парадокс», «суперечність», «невідповідність». І.А. Банніков розглядає феномен у подвійному аспекті: по-перше, як одну з основних стилістичних особливостей детективу, по-друге, як одну з причин його сильного впливу на читача [57].

Взаємодія та взаємопов'язаність цих двох підходів можливі та цілком природні при зверненні під час аналізу до поняття «стилістичний контекст». Поняття «стилістичний контекст» цьому етапі вивчення багато в чому ототожнюється з поняттям «система висування». Це – сума чинників на слово у тексті, що веде до виникнення чи посилення експресивності, що, своєю чергою, веде до посилення впливу тексту на читача [58].

У своєму монографічному дослідженні про техніку письменницької майстерності Агати Крісті Р. Барнард виявляє кілька принципів створення ефекту несподіванки в детективі даного автора, які з її легкої руки були використані й іншими письменниками-криміналістами [59].

Це руйнація звичних стереотипів, що стосуються особистості злочинця: діти і люди похилого віку завжди слабкі і беззахисні, а отже не можуть бути вбивцями. Це і руйнація загальноприйнятої думки щодо типової поведінки злочинця: якщо боїться, значить винен.

Наприклад, в оформленні назв А. Крісті можна відзначити використання того ж принципу контрасту, що веде до виникнення ефекту обдуреного очікування. Так, назва роману «A Murder is Announced» є трансформацією кліше «a marriage is announced», заміна «весілля» на «вбивство» створює ефект здивування ще до початку знайомства з романом, що підкріплюється загальноприйнятим думкою про вбивство як злочинний акт, що замишляється завжди таємно. Назва іншого роману «After the Funeral» («Після похорону») створює суперечливе враження тому, що «похорон» в даному випадку не завершує сюжет як етап, що йде за вбивством, але, навпаки, кладуть початок у ланцюжку вбивств, тоді як перша смерть із злочином не пов'язана. *Endless Night* (Вічна темрява), назва одного з пізніх романів А. Крісті, є посиланням

на цитату з У. Блейка, яка неодноразово повторюється в романі:

Some are born for sweet delight

Some are born for endless night

До знайомства зі змістом і героями роману читач може сприйняти це словосполучення як еквівалент «смерті», але поступово обростаючи новими конотаціями в системі семантичних повторів, «endless night» набуває зовсім іншого змісту: «вічна темрява» - це той жах, на який прирік себе оповідач і герой роману, який убив двох жінок, які його любили, втратив любов матері і зрозумів зрештою, що він приречений. Роман «Endless night» – один із небагатьох детективів світової літератури, в яких парадоксальна і сама форма: оповідач, людина, якій читач звик довіряти, виявляється вбивцею. А. Крісті неодноразово критикувала цей трюк, але не вона його винайшла. Дж. Сімонс у своїй відомій книзі про історію пригодницької літератури «Криваве вбивство» вважає, що по суті той самий прийом, хоч і дещо видозмінений, можна знайти і в «Місячному камені» У. Коллінза і в «Таємниці Едвіна Друда» Ч. Діккенса. Суть полягає в тому, що злочинець або підозрюваний користується довірою у читача або навіть викликає у нього симпатію. Зворотний бік цього прийому – створення письменником такої оцінної ситуації, коли жертва не викликає співчуття, що дуже часто [60]. Наприклад, у оповіданнях Г.К. Честертон та А. Конан Дойла.

Контраст, парадоксальність проявляються у кожному детективному творі, оскільки пов'язані із законами жанру, але проявляються вони по-різному, оскільки система висування – явище індивідуальне. До індивідуальних особливостей їх прояву можна віднести більшу чи меншу міру експліцитності. Наприклад, у творі можуть бути структурно організовані контексти – контрасти на кшталт антитези.

Парадоксальність детективного оповідання А. Конан Дойла починається з того, що сам автор і зовні і поведінкою був схожий не на Шерлока Холмса, а на професора Вотсона, тобто на персонажа, який не розслідує, а заплутує справу. Цей образ допомагає автору створити у розповіді напруженість і

затримати розгадку, висуваючи хибні версії, привертаючи увагу до несуттєвого. Шерлок Холмс зізнається, що міркування Вотсона допомагають йому розкрити загадку, підходячи до справи від неприємного. Парадоксальна і неодноразово повторювана у Конан Дойла ситуація, коли Шерлок Холмс спочатку висловлює свої здогади з приводу професії, минулого, звичок свого чергового клієнта, чим викликає недовіру та здивування слухачів, а потім відновлює ланцюжок дедуктивних міркувань, які привели його до цих висновків, чує: «Я думаю, що ви хотіли, щоб хтось відчував, але я бачу, що це не було в ньому по всьому». Настільки очевидними здаються деталі, що у своїй сукупності дозволили знаменитому детективові зробити висновки, що після даних їм пояснень слухачі почуваються обдуреними: адже вони припускали, що мають справу з чимось надприродним у це їм легше було повірити.

Таким чином, протиріччя, парадоксальність як принцип побудови стилістичного контексту детективу – явище очевидне всім, хто пише чи аналізує детективи [57].

Кожна мова має власний, характерний для нього набір експресивно-стилістичних засобів. Перекладач повинен уникати копіювання експресивних засобів мови оригіналу та намагатися використовувати засоби, які притаманні мові перекладу. Це правило можна назвати експресивною ідіоматичністю перекладу.

При виникненні проблеми вибору того чи іншого варіанта перекладу детектива, потрібно брати до уваги, по-перше, лінгвокультурологічні відомості, які відомі перекладачеві. По-друге, рішення може прийматися на основі інформації з джерел поза текстом, що перекладається, наприклад: словників, енциклопедій, довідників, інтернет-ресурсів. По-третє, слід ретельно проаналізувати жанрові та стильові особливості вихідного тексту та з опорою на отриману інформацію перекласти те, що викликає труднощі. По-четверте, слід звернути особливу увагу до відтінків значень одиниць перекладу, у тому числі перекладач вибирає остаточний варіант [61].

Наприклад, «We are still engaged». Це цитата з детективного твору Five

Little Pigs, опублікованого в 1942 році, написаного англійкою Агатою Крісті. Висловлювання, що розглядається, було вкладено в уста молодій дівчини того часу. Складністю для перекладу є вираз «to be engaged». Згідно з тлумачним словником, воно означає «having agreed to marry sb.» [62].

Оскільки після написання цього твору минуло вже 70 років, деякі мовні засоби, в ньому вживані, стилістично застаріли. Однак цього речення це не стосується. Уявімо, що перекладачеві потрібно вибрати один із наступних варіантів перекладу: «Ми ще не одружені», «Ми все ще заручені», «Ми все ще заручені», «Ми досі не зареєстрували наш шлюб». Антонімічний переклад «Ми ще не одружені» охоплює надто широку семантику: тут може бути додатковий зміст «Ми й півроку не зустрілися» чи «Ми просто коханці» тощо. Для визначення відповідності другого перекладу («Ми все ще заручені») дізнаємося точне значення слова «заручини». Словник Ожегова дає таке визначення: «обряд, наступний за сватанням і що передує зарученню [63].

«Заручини» пояснюється як «наступний за заручинами обряд, під час якого надягають обручки нареченому і нареченій». Знання традицій, культури носіїв мови оригіналу дозволяє сказати, що третій варіант підходить переважно, оскільки дійсно при «engagement» даруються кільця.

У детективі кохання, весілля не важливі, якщо не пов'язані безпосередньо з фабулою розслідування злочину. Вивчивши контекст, приходимо до переконання, що відмінності в англійській та українській культурі щодо звичаю дарувати чи не дарувати обручку нареченому, несуттєві у цьому конкретному випадку, а тому цілком можна перекласти речення «We are still engaged» як «Ми все ще заручені». Таким чином, очевидно, що описані вище чотири стратегії допомагають перекладачеві створити такий текст перекладу, який зможе задовольнити його потенційних читачів.

Для збереження стилістичних особливостей детектива перекладачеві необхідно використовувати прийоми стилістичних трансформацій. Граматичні та лексичні трансформації при перекладі з англійської мови на українську та ґрунтуються на національних особливостях обох мов.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Одним із найскладніших видів перекладу є переклад художнього тексту. Перекладений художній текст має бути адекватним та еквівалентним оригіналу. Еквівалентність у художньому перекладі – поняття, що включає як точну передачу змісту, а й стилю, впливу, образності, авторського бачення тексту.

Одним із найскладніших видів перекладу є переклад художнього тексту. Це зумовлено не лише «літературністю» художніх текстів та необхідністю її передачі у мові перекладу, а й інтердискурсивністю художнього тексту, яка є причиною включення до дискурсу художнього тексту інших видів дискурсу, зокрема, юридичного.

Перекладений художній текст має бути адекватним та еквівалентним оригіналу. Еквівалентність у художньому перекладі – поняття, що включає як точну передачу змісту, а й стилю, впливу, образності, авторського бачення тексту.

Основна складність у перекладі кримінальної термінології – розбіжності у юридичних та законодавчих системах країн мови оригіналу та мови перекладу. Це також пов'язано з тим, що всього невелика частина кримінальної термінології вважається міжнародною; решті термінів необхідно підбирати еквіваленти, враховуючи не лише відмінності правових систем та семантику кожного терміну, а й особливості юридичних мов, наприклад, їх діалекти чи стилістичні особливості кожного типу тексту.

РОЗДІЛ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КРИМІНАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ НА МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНИХ РОМАНІВ А. КРІСТІ ТА А. КОНАН ДОЙЛЯ

При перекладі текстів, у перекладача, часто виникають труднощі, через те, що тексти часто поєднують у собі різні функціональні стилі та жанри, велику кількість неологізмів та термінів. Тому дуже часто доводиться звертатися до засобів перекладу, за яких зміст оригіналу залишається незмінним, а змінюються лише лексичні форми його вираження.

Лексичні трансформації застосовуються при перекладі в тому випадку, якщо у вихідному тексті зустрічається нестандартна мовна одиниця на рівні слова, наприклад, яке-небудь власне ім'я, властивій вихідній мовній культурі й відсутнє в мові, що перекладає; термін у тій або іншій професійній області; слова, що позначають предмети, явища й поняття, характерні для вихідної культури або для традиційного іменування елементів третьої культури, але відсутні або що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у культурі, що перекладає.

Говорячи про лексичні трансформації, необхідно відзначити, що словниковий склад мови представляє не просто сукупність слів, а систему, що допускає нескінченно різноманітні, але не будь-якого сполучення слів у контексті: окремі елементи словника зв'язані один з одним певними значеннєвими й стилістичними відносинами. Ця обставина дається взнаки при перекладі.

При передачі значення слова в перекладі лексичним трансформаціям звичайно доводиться зробити вибір між декількома можливостями, що представляють, перекладу.

Тут варто виділити три найбільш характерні випадки:

- у мові немає словникової відповідності тому або іншому слову оригіналу;
- відповідність є неповною, тобто лише частково покриває значення

іноземного слова;

– різним значенням багатозначного слова оригіналу відповідають різні слова в мові перекладу, які у тому або іншому ступені передають їх.

Лексичні трансформації готують текст до знакового способу перекладу. Лексичні трансформації не обов'язково перетворюють слово в словосполучення, вони можуть приводити до зворотних результатів, а також залишати кількість сторінок незмінним.

Такі слова займають дуже важливе місце у процесі перекладу, оскільки вони є відносно незалежними від контексту, але можуть надавати тексту перекладу різну спрямованість, в залежності від вибору перекладача.

Сутність перекладу лексичних трансформацій не залишається при перекладі незмінною: перекладач шукає не іншомовне позначення до денотата, а нові номінації до того ж денотату вихідною мовою, для того, щоб перейти до мови перекладу на формально – знаковому рівні.

Такі слова займають дуже важливе місце в процесі перекладу, тому що, будучи порівняно незалежними від контексту, проте надають перекладному тексту різну спрямованість, залежно від вибору перекладача.

До лексичних прийомів перекладу прийнято відносити наступні:

- транскрипція й транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни;
- конкретизація, генералізація;
- модуляція або значеннєвий розвиток;
- образність.

Говорячи про трансформації загалом, необхідно відзначити, що більшість слів усякої мови більш-менш багатозначна. У зв'язку з цим використовується й множинність словникових відповідностей і трансформацій.

Фактично переклад ніколи не обмежується вибором із числа тих елементів, які зафіксовані в словниках.

2.1 Особливості використання граматичних трансформацій під час перекладу твору Агати Крісті «Вбивство у східному експресі» в аспекті перекладу

При перекладі художнього твору перекладач часто застосовує різноманітні стилістичні методи, які допомагають фактично уявити те, що хотів піднести автор, при цьому не втрачаючи сенсу тексту. Найчастішими стилістичними прийомами є метафора та метонімія. Розглянемо докладніше кожен із них і використання їх у текстах детективних творів:

1) *And now a passenger lies dead in his berth – stabbed.*

А те, що в одному з купе лежить мертвий пасажир, його закололи.

У цьому реченні перекладач вдається до прийому заміни, тому англійське «*in his berth*» було замінено на «в одному з купе».

2) *The calm, monotonous voice was drowned.*

І тужливий голос став не чутний.

У цьому прикладі перекладач застосував заміну, при якій перекладач об'єднав два англійські прикметники *calm and monotonous* і підібрав до них російську відповідність *тужливий*.

3) *Her manicured hands had deep red nails.*

Нігті на вихолених руках були криваво-червоного кольору.

У цьому реченні перекладач вдається до прийому заміни, тому англійський прикметник *manicured* було замінено прикметником *вихолених*.

4) *To begin with, a murder – that in itself is a calamity of the first water.*

Вбивство вже саме собою лихо першої величини.

І тут перекладач знову використовує заміну. Тим самим слово *the first water*, перекладається як *перша величена*.

5). *The crime was discovered – when? – asked Poirot.*

«Коли знайшли труп?» – Запитав Пуаро.

В окремих випадках, перекладаючи метафору, слід пам'ятати про те, що

слова можуть перекладатися буквально, або за допомогою образної заміни.

Також, Т. А. Казакова пояснює, «щоб передати правильне значення метафоричних висловів, необхідно застосувати слово у прямому значенні, чи традиційний фольклорний епітет» [19].

Основною проблемою під час перекладу є метафоричні словосполучення. В оригінальному та перекладаючому мовах їх принцип побудови відрізняється. У разі переклад може бути досить важливим, т.к. можуть бути замінені на стилістичну одиницю. Так, замість вихідної метафори може виникнути порівняння, метафоричний епітет чи інший шлях.

Наступна стилістична одиниця – це метонімія.

Метонімія – зміна якогось слова на інше на основі близького значення та асоціації об'єктів. На відміну від метафори, що ґрунтується на подібності, метонімія виділяє об'єкт за допомогою особливої характерної риси та висуває її на перший план.

Способи вираження метонімії в мовах схожі, тому не становлять труднощів при перекладі. Найбільш складними є випадки метонімічного перенесення, які ґрунтуються на подібності, наприклад, синекдоха, антономасія та антонімічний епітет.

1) *«You have saved the honour of the French Army – you have averted much bloodshed!» [Christie]* «...ви зупинили кровопролиття».

Тут перекладач використовує дослівний переклад, щоб точно передати зміст висловлювання та надати йому забарвлення.

2) *«If you're holding out for more, you won't get it»* “Якщо ви хочете витягти з мене більше, цей номер не пройде”

Тут перекладач використовує дослівний переклад, щоб точно передати зміст висловлювання.

3) *«If so,» said Poirot, «it seems to have been done very amateurishly»* «Якщо навіть вбивця і гангстер, – сказав Пуаро, – мушу сказати, що професіоналом його ніяк не назвеш».

У цьому випадку фахівець – перекладач використовує прийом додавання. Включивши фразу «якщо навіть убивця та гангстер», таким чином, вона доповнює речення та передає його характер.

Ще одна стилістична одиниця, яку було знайдено це епітет.

Епітет – це засіб мовної промовистості, головною метою якого є опис важливих властивостей об'єкта, а також надати йому образну характеристику.

За допомогою епітету мова стає найбільш яскравою та виразною. Одним словом, вираженням епітетом, можна точно передати будь-яку інформацію про факт, а також передати викликані емоції цим самим фактом.

Відмінності епітетів полягають у силі емоцій, що передаються, і в рівні виразності тієї чи іншої характеристики.

Поруч із можна розмежувати епітети загальноживані, використовують письменники.

Найпоширенішою структурою епітетів є об'єкт + визначення, яке зазвичай виражається різними частинами мови. Як визначення часто позначається прикметник.

Але з рівним успіхом і навіть найбільшим рівнем художньої чіткості як виразність предмета можуть позначатися іменники, прислівники та інші частини мови.

Але також не варто забувати про те, що не будь-яке прикметник або інша частина мови, навіть якщо вони окремо позначають ознаку, неодмінно є епітетами. Можливо, вони несуть у висловлюванні логічне навантаження, та здійснюють у реченні певні синтаксичні функції.

Можливість поділити на класи епітети, виходячи з їхньої будови, лежить в основі праць з лінгвістики. Для філології мають значення інші норми. Наприклад, те, що епітети поділяються на класи: що прикрашають, постійні; авторські.

Для аналізу стилістичних перекладацьких особливостей взято роман А.Крісті «Вбивство у Східному Експресі».

Як свідчить дослідження, найбільш частотним прийомом є метафора.

Отже, проведемо аналіз перекладацьких трансформацій.

Проілюструємо найчастіший стилістичний прийом «метафору»:

1) **«The body – the cage – is everything of the most respectable – але через bars, the wild animal looks out».** «Тіло як клітина: зовні все дуже респектабельно, але крізь прутья виглядає хижак!»

У цьому реченні, перекладач користується прийомом дослівний переклад, цим точно передаючи зміст і характер висловлювання.

2) **«What an egg-shaped head he had!» [Christie]** «Ну і голова – ні дати ні взяти яйце!» [Крісті].

У цьому випадку перекладач використовує прийом додавання. Включивши фразу «ні дати, ні взяти», перекладач ілюструє порівняння.

3) **«From a little distance he had the bland aspect of a philanthropist» [Christie].** «На перший погляд у нього була благодущна зовнішність типового філантропа» [Крісті].

Тут перекладач використовує дослівний переклад, щоб точно передати зміст висловлювання та надати йому забарвлення.

4) **«It had a queer, soft, dangerous quality» [Christie].** «У ньому була якась дивна, приглушена загроза» [Крісті].

У цьому прикладі перекладач використовує конкретизацію, оскільки у разі займенник It перекладено як. Також можна помітити, що перекладач використовував додавання, перекладаючи дієслово had дієсловом таїлася.

5) **«Onposite him a spare neat Englishman had expresionless disapproving face of well-trained servant» [Christie].** «Навпроти нього сидів худий прилизаний англієць з буркотливим незворушним обличчям типового слуги з гарного будинку» [Крісті].

У цьому реченні перекладачем було застосовано структурну відповідність для правильної передачі образу людини.

6) **«Ugly as sin but she makes herself felt» [Christie].** «Страшна як смертний гріх, але вміє себе поставити» [Крісті].

У цьому випадку перекладач також використовує заміну, надаючи

емоційності реченню.

7) *«You've got a pretty good nerve», said Ratchett* «А у вас міцна хватка, – сказав Ретчетте».

У цьому прикладі перекладач використовує заміну, тому фразу a pretty good nerve він замінив на міцну хватку.

8) *«A nice creature, but doesn't talk much English» [Christie].* «Добра істота, шкода, що вона так погано говорить англійською» [Крісті].

У цьому прикладі перекладач використовує дослівний переклад для вираження емоційно-оцінної інформації.

9) *«That is great ferocity», he said [Christie].* «Яке жахливе звірство!» – вирвалось у нього [Крісті].

Тут перекладач використовує заміну, коли перекладач замінив словосполучення great ferocity українським словосполученням жахливе звірство.

10) *«...and with more mention of France, of Belgium, of glory, of honour and of such kindred things they had embraced each other heartily and the conversation had ended» [Christie].* – «...і у розмові знову замиготіли Франція, Бельгія, слава, честь» [Крісті].

І тут перекладачі перекладач вдався до прийому «дослівний переклад», цим точно передаючи зміст і характер висловлювання.

11) *«There had been rumours, of course, as there always were in such cases» [Christie].* – «...ходили чутки» [Крісті].

У цьому прикладі використано структурне перетворення, у тому, щоб фраза під час перекладу російською була повністю замінена фразою зі схожим змістом.

12) *«You have saved the honour of the French Army – you have averted much bloodshed!» [Christie]* – «...ви зупинили кровопролиття» [Крісті].

Тут перекладач використовує дослівний переклад, щоб точно передати

зміст висловлювання та надати йому забарвлення.

13) *«But I could not rid myself of the impression that evil had passed me by very close» [Christie]. «Але я не можу позбутися враження, що саме зло пройшло зовсім поряд зі мною» [Крісті].*

У цьому разі перекладачем використовується структурне перетворення, передачі правильного сенсу російському перекладі.

14) *«If you're holding out for more, you won't get it» [Christie]. «Якщо ви хочете витягти з мене більше, цей номер не пройде» [Крісті].*

Тут перекладач використовує дослівний переклад, щоб точно передати зміст висловлювання.

15) *«If so», said Poirot, «it seems to have been done very amateurishly» [Christie]. «Якщо навіть вбивця і гангстер, – сказав Пуаро, – мушу сказати, що професіоналом його ніяк не назвеш» [Крісті].*

У цьому випадку перекладач використовує прийом додавання. Включивши фразу «якщо навіть убивця та гангстер», таким чином, вона доповнює речення та передає її характер.

Найрідкіснішим стилістичним прийомом є іронія. Усього один приклад нам зустрівся при вивченні роману.

16) *The sort of little man one could never take. Коротуна зазвичай ніхто не приймає всерйоз.*

У цьому прикладі перекладач використовує антонімічний переклад, щоб правильно передати прихований глум.

2.2. Аналіз перекладу кримінальних «юридичних» термінів під час перекладу роману Агати Крісті “The Mysterious Affair at Styles” та “The murder of Roger Ackroyd”

Загальновідомо, що основними сферами вживання термінологічної лексики є науковий, публіцистичний стилі, і навіть стиль офіційних

документів. Проте художні твори, які мають певної професійної специфікою, нерідко містять у собі значну кількість спеціальної лексики та термінів, що може становити значні труднощі для перекладача, який володіє знаннями у цій спеціальній області.

Сам жанр детективного роману передбачає розгадку певної таємниці, яка обов'язково присутня, розслідуванням зазвичай займається детектив, який помічає найменші деталі та викриває героїв у брехні. Однією з рис цього жанру літератури вважається вживання термінології. У детективних романах Агати Крісті найчастіше можна зустріти терміни, саме назви отрут, і навіть посад. Автор роману вміло використала знання медицини у своїй роботі. Подібні знання вона набула, працюючи у лікарні, під час Першої Світової Війни. У романі можна назвати вживання таких термінів, як: термінологія медицини, права, географії, туризму. Їхньою основною функцією є надання точної інформації. Розглянемо детальніше кримінальну термінологію.

Термінологію в галузі права можна розділити на кілька категорій:

1. *Юридичні професії та інститути* (legal professions and institutions): detective (детектив), colonel (полковник), court of law (Суд, що діє за нормами статутного та загального права), government (уряд), judge (суддя), jury (Колегія присяжних засідателів), medical examiner (судмедексперт).

2. *Терміни, що називають порушників закону* (lawbreakers): accessory after the fact (співучасник, помічник у приховуванні злочину), blackmailer (шантажист), criminal (злочинець), guilty (обвинувачений), household tyrant (домашній тиран), murder murderess (вбивця (про жінку)).

3. *Терміни, що характеризують інших учасників детективу* (other participants of the story): innocent (невинний), suspect (підозрюваний), victim (жертва), witness (свідок).

4. *Термінологія, що характеризує проведення розслідування* (terminology of the investigation), може включати такі групи:

а) терміни, що визначають *мотив злочину* (motive): hate (об'єкт ненависті), legacy (спадщина), life interest (довічна рента), will (заповіт);

б) терміни, що називають *знаряддя скоєння злочину* (terminology of the instruments of crime): drug (медикамент), murder plan (план вбивства), poison (отрута), hypodermic syringe (шприц для підшкірних ін'єкцій), overdose (надмірна доза).

в) терміни, що називають *види доказів* (terminology of the types of evidence): actual evidence (фактичні докази), admissible proof (допустимі докази), alibi (алібі), argument (виклад доказів), autopsy (аутопсія (патологоанатомічний або судово-медичний) розтин трупа)), evidence (докази), expert opinion (висновком експерта), fingerprints (відбитки пальців), inconclusive evidence (спірні докази), motive (мотив злочину), proof (доказ), significant facts (суттєві факти), testimony (показання свідка).

5. терміни, що визначають *вид злочину* (terminology connected with the crimes): attempt (замах), commit a murder (вчинити вбивство), commit a crime (вчинити злочин), counterfeit (контрафакт, фальсифікація), deed (угода), deliberate intent (навмисний характер), deliberate murder (навмисне вбивство), домашній тиранний (домашня тиранія, домобуд), homicidal mania (манія вбивства), kidnap (викрадення людини з метою викупу), suicide (самогубство), theft (крадіжка), threat), torture (катування), violence (згвалтування), accusation (звинувачення), cross-examine (перехресний допит), conviction (рішення суду у бік обвинувачення), order an inquiry (наказ для проведення розслідування), verdict (вирок у справі) , serve a prison sentence (відбувати ув'язнення), testify (давати свідчення).

Проаналізувавши твір такого літературного жанру, як детективний роман можна дійти невтішного висновку, що навіть перекладач художніх творів має бути знайомий з термінологією, і навіть з принципами створення сучасної термінології та роботи з нею. Ці знання необхідні правильного розуміння оригінального тексту.

Однак основні проблеми в перекладі кримінальної термінології в детективному романі можуть бути пов'язані не стільки з обмеженими знаннями перекладача в юриспруденції, скільки зі збереженням задуму автора

та стилістичних функцій терміна, таких як характеристика персонажів, підтримання професійної атмосфери в оповіданні, імітація мови професіоналів.

Існує безліч наукових праць у галузі перекладу юридичних термінів у спеціальних текстах, тема ж функціонування та перекладу даної термінології в художніх текстах вивчена мало. Серед досліджень, присвячених даній тематиці, можна відзначити роботи Глинської Н. Р. «Юридична термінологія в різних функціональних стилях англійської мови» та Лутцева М. В. «Лексикографічний опис юридичної термінології в неспеціальній сфері використання (лінгвостатистичне дослідження на матеріалі творів Дж. Гришема».

Перед тим, як перейти до викладу основних результатів дослідження, слід окреслити межі поняття «юридичний термін». Відповідно до великого юридичного енциклопедичного словника, юридичні терміни – це словесні позначення державно-правових понять, за допомогою яких виражається та закріплюється зміст нормативно-правових розпоряджень держави.

Лутцева М. В. серед основних відмінних рис юридичної термінології виділяє моносемантичність, строгість і точність значення, наявність однозначно інтерпретованої дефініції в галузевих словниках і вичерпних тлумачень у спеціалізованих довідниках.

Не сумнівається той факт, що всі ці особливості повинні бути взяті до уваги при перекладі, оскільки вони є основою формування стилістичного ефекту, який покликана створити строга однозначна термінологія у творчому просторі художнього тексту. Для аналізу тенденцій перекладу юридичних термінів нами було обрано романи Агати Крісті “The Mysterious Affair at Styles” та “The murder of Roger Ackroyd” та їх переклади, виконані А. Смолянським та І. Гуровою відповідно. Результати дослідження показали, що найчастішим способом перекладу використання повного еквівалента терміна. Даний спосіб перекладу якнайкраще підходить для передачі професійної атмосфери та непрямой характеристики персонажів:

“We’re afraid there’s been an attempt at robbery, and we want you to help us” (Agatha Christie, “The murder of Roger Ackroyd”).

Ми підозрюємо спробу пограбування, і я потребую вашої допомоги (Агата Крісті, "вбивство Роджера Екройда", переклад І. Гуровий).

Однак, на наш погляд, найбільший інтерес у контексті художнього перекладу все ж таки представляють ті випадки, де терміни з якихось причин не можуть бути перекладені за допомогою повного еквівалента: відсутність еквівалента в мові перекладу, відмінність двох мов у способах побудови речення, невідповідність коннотативних значень з подальшою втратою стилістичного ефекту терміна при перекладі його повним еквівалентом і т. д. Далі нами будуть розглянуті основні лексичні та граматичні трансформації, яких довелося вдатися авторам при передачі термінологічних значень. Наприклад, один і той же термін *inquest* залежно від контексту був перекладений у двох досліджених творах за допомогою декількох різних термінів російської мови: слідство, судове слідство, попереднє слухання, дізнання, попереднє розслідування, що є свідченням невідповідності обсягу значень термінів у двох мовах та необхідності застосування такої лексичної трансформації, як диференціація:

'About the inquest, ' I said. Where would you prefer it to beheld? Here, or at the Three Boars?'Mrs. Ackroyd stared at me with adropped jaw. 'The inquest?'she asked, the picture of consternation.'But surely there won't have to be an inquest? (Agatha Christie, “The murder of Roger Ackroyd”).

- Як ви надаєте перевагу: щоб судове слідство проходилося тут або в «Трьох кабанах»? У місці Екройд навіть рот розкрився від несподіванки: – Слідство? Але ж воно не знадобиться? (Агата Крісті, "вбивство Роджера Екройда", переклад І. Гуровий).

Whatever we may think or suspect, it is better to say as little as possible for the present. The inquest isn't until Friday (Agatha

Christie, “The Mysterious Affair at Styles”).

Що б ми не думали, ні підозрювали, в даний час краще говорити якнайменше, поки не пройде попереднє слухання. Воно відбудеться в п'ятницю. (Агата Крісті, "Таємнича подія в Стайлз", переклад А. Смолянського).

In the interval before the inquest, Poirot was unfailing in his activity. Twice he was closeted with Mr. Wells. He also took longwalks in to the country. (Agatha Christie, “The Mysterious Affair at Styles”).

Аж до того дня, на який було призначено дізнання, Пуаро невпинно діяв: двічі він про щось радився з містером Уеллсом за зачиненими дверима і постійно робив довгі прогулянки по окрузі. (Агата Крісті, “Таємнича подія у Стайлз”, переклад А. Смолянського).

The first witnesses for the prosecution were mostly those who had been called at the inquest, the medical evidence being againtaken first. (Agatha Christie, “The Mysterious Affair at Styles”).

Серед перших свідків судового розгляду в основному були ті, хто виступав на попередньому розслідуванні справи. Насамперед були заслухані показання медиків. (Агата Крісті, “Таємнича подія у Стайлз”, переклад А. Смолянського).

У разі коли повний еквівалент терміна в мові перекладу в поєднанні з контекстом не передають зміст, закладений автором, виправдано використання прийому модуляції, тобто смислового розвитку. Наприклад, англійський юридичний термін *false pretenses* у російській мові еквівалентний терміну обман. Однак у наведеному нижче прикладі контекст твору змушує перекладача використовувати термін шантаж, оскільки він точніше передає російською мовою характер дій злочинця:

‘Don’t see what else we can do. We can’t very well hold him for obtaining money on false pretenses. Can’t prove a ruddything.’ (Agatha Christie, “The murder of Roger Ackroyd”).

– *Що ж нам лишається робити? Ми не можемо затримати його за звинуваченням у шантажі. Жодної, чорт забирай, докази!* (Агата Крісті, "вбивство Роджера Екройда", переклад І. Гуровий).

В інших випадках невідповідності в способах побудови речення змушують перекладачів вдаватися до граматичних трансформацій, а саме до вибору іншої частини мови:

"Tell me, Hastings, you yourself – have you no suspicions of anybody?" (Agatha Christie, "The Mysterious Affair at Styles").

«Скажіть, Гастінгс, ви самі ... ви кого-небудь підозрюєте» (Агата Крісті, «Таємнича подія в Стайлз», переклад А. Смолянського).

Перекладач також може вдаватися до заміни частини мови під час перекладу з метою полегшити розуміння тексту роману читачем. У наступному речення лексичне значення терміна blackmailing підтримується негативною конотацією лексичної одиниці scoundrel:

And she steadfastly refused to give me the name of the scoundrel who had been blackmailing her (Agatha Christie, "The murder of Roger Ackroyd").

Однак перекладач вважав за краще використовувати термін шантажист замість scoundrel, оскільки дана термінологічна одиниця в російській мові вже містить термінологічне значення придаткового речення «who had been blackmailing her» та негативну конотацію слова scoundrel, що допомогло йому значно скоротити речення та полегшити сприйняття його читачем:

I навідріз відмовилася назвати мені ім'я шантажиста (Агата Крісті, "Вбивство Роджера Екройда", переклад І. Гурової).

У деяких випадках має місце опущення терміну під час перекладу, що, на нашу думку, веде до часткової втрати змісту, закладеного автором. Наприклад, у наступному контексті термін inquest є однією з ключових мовних одиниць, однак у перекладі він свого відображення не знайшов:

"There would be pictures of Styles, snap-shots of "The

familyleaving the Inquest” – the village photographer had not been idle!”(Agatha Christie, “The Mysterious Affair at Styles”).

«Будуть опубліковані фотографії Стайлз-Корт, знімки членів сім'ї... Місцевий фотограф не втрачав часу! (Агата Крісті, “Таємнича подія у Стайлз”, переклад А. Смолянського).

Опущення терміну у разі позбавило читача уявлення про емоційний стан членів сім'ї, яке закладено у обороті leaving the Inquest.

Особливо негативно позначається текст перекладу опущення терміну, використаного у складі стилістичного прийому. У наведеному нижче прикладі опущення терміну призвело до повної втрати експресивності, яка базувалася на власне термінологічному значенні лексичних одиниць matrimonial і arrested і використовувалася для додаткової характеристики персонажів як фахівців, навіть у фігурах мови, що користуються спеціальною лексикою:

In the years that followed, Ackroyd showed no disposition to make a second matrimonial adventure (Agatha Christie, “The murder of Roger Ackroyd”).

Вдруге Екройд не одружився. (Агата Крісті, «вбивство Роджера Екройда», переклад І. Гуровий).

“Mon ami, have you ever, when writing a letter, been arrested by the fact that you did not know how to spell a certain word?”(Agatha Christie, “The Mysterious Affair at Styles”).

Друг мій, чи траплялося вам іноді забувати, як правильно пишеться якесь слово? (Агата Крісті, “Таємнича подія у Стайлз”, переклад А. Смолянського).

На закінчення слід зазначити, що основним способом перекладу юридичних термінів у тексті художнього твору є використання їх повних еквівалентів, оскільки вони здебільшого мають те саме коннотативне значення, що сприяє збереженню їх стилістичних функцій та експресивності в перекладі. У випадках, коли еквіваленти в мові перекладу відсутні або відрізняються коннотативним значенням, ступенем експресивності, що веде

до неможливості передачі необхідного стилістичного ефекту, перекладачам на допомогу часто приходять такі лексичні трансформації, як модуляція та диференціація. А невідповідність способів побудови речення у двох мовах спричиняє необхідність граматичних трансформацій, зокрема, заміни частини мови терміну при перекладі. Опущення терміна при перекладі художнього тексту не сприяє спрощенню сприйняття і розуміння, оскільки текст перекладу позбавляється експресивності та стилістичного ефекту, які ґрунтуються на термінологічному значенні лексичної одиниці мови для спеціальних цілей.

2.3. Особливості використання граматичних трансформацій під час перекладу роману Артура Конан-Дойля «Пригоди Шерлока Холмса»

Граматичні трансформації – вид міжмовних трансформацій, що найчастіше зустрічається. Вони полягають у перетворенні під час перекладу структури речення відповідно до норм мови перекладу. Вони зумовлені різницею у структурі двох мов – мови оригіналу та мови перекладу та можуть бути викликані різними причинами. Один з рівнів мови, якою вони можуть відбуватися – синтаксичний. Широке використання граматичних трансформацій при перекладі з англійської мови пояснюється тим, що речення не збігаються за своєю структурою: інший порядок слів, інший порядок розташування головного, додаткового та вступного речень. Але іноді подібність між синтаксичними конструкціями мов дає можливість перекладачеві зробити дослівний переклад. У цьому розділі ми проведемо аналіз способів перекладу синтаксичними конструкціями з допомогою граматичних трансформацій у тексті перекладу, виконаного М. Войтинської, М. Н. Чуковський, Д. Г. Лівшиць, Н. Л. Омелянникової. До граматичних трансформацій, що відбуваються на синтаксичному рівні, належать: синтаксичне уподібнення; перестановки; заміна членів речення; перетворення активних конструкцій у пасивні та навпаки; членування речення; поєднання речень; заміна типу синтаксичного зв'язку; доповнення. При цьому часто

відбувається поєднання одних видів граматичних трансформацій з іншими.

Використання граматичних трансформацій на синтаксичному рівні в оповіданнях Артура Конана Дойля «Пригоди Шерлока Холмса».

Отже, у таблиці ми наведемо деякі приклади та проаналізуємо види граматичних трансформацій на синтаксичному рівні, які використовували Н. Войтинська, Н. Л. Омелянникова, Д. Г. Лівшиць, М. М. Чуковська під час перекладу. Перекладачі застосовували різні види трансформацій для надання більш точного та правильного перекладу. Дослівний переклад застосовується у тексті досить часто. Але у «чистому» вигляді дослівний переклад трапляється рідко. У більшості випадків, хоча структура речення і зберігається, все ж таки присутні певні зміни: опущені службові частини мови, змінені деякі лексичні одиниці або виконані перестановки одного з членів речення. Додавання або опущення при перекладі допомагають уникнути тавтологій та непорозуміння при перекладі українською/російською мовою, а також обумовлені відсутністю деяких категорій частин мови, наприклад артиклів та допоміжних дієслів. Тому часте використання цих видів граматичних трансформацій у тексті перекладу є цілком логічним. При перекладі з англійської мови, наприклад, можуть опускатися артиклі, слова синоніми та займенники, які не несуть українською мовою смислового навантаження і додаватися пояснювальні слова до тих виразів, зміст яких був би втрачений під час перекладу.

Граматична трансформація об'єднання речень використовується переважно при перекладі невеликих за обсягом речень, які тісно пов'язані за змістом. У досліджуваному тексті цей вид трансформації застосовується досить рідко. Заміна головних членів речення, а також перетворення пасивних конструкцій на активні, в тексті перекладу майже не використовується. Причиною таких трансформацій у цьому тексті є, переважно, більш прийнятне російській мові побудування речень. У тексті зустрічаються всі види граматичних трансформацій на синтаксичному рівні.

- 1) *It is true that I had a country walk on Thursday and came*

home in a dreadful mess, but as I have changed my clothes I cant imagine how you deduce it (стор. 6). – Правда, що в четвер мені довелося бути за містом, і я повернувся додому весь забруднений, але я змінив костюм, так що від дощу не залишилося слідів (стор. 221). Обставина часу «on Thursday» – у четвер переставлено на початок речення.

2) *But for the trained reasoner to admit such intrusions into his own delicate and finely adjusted temperament was to introduce a distracting factor which might throw a doubt upon all his mental results* (стор. 3). – Але для витонченого мислителя допустити таке вторгнення почуття у свій витончений і чудово налагоджений внутрішній світ означало б внести туди сум'яття, яке звело б нанівець всі завоювання його думки (стор. 219). Було здійснено доповнення до слова «intrusions» – вторгнення.

3) *Under these circumstances the young man was instantly arrested, and a verdict of `wilful murder having been returned at the inquest on Tuesday, he was on Wednesday brought before the magistrates at Ross, who have referred the case to the next Assizes* (стор. 113). – Під вагою цих доказів молодика було одразу ж заарештовано. У вівторок слідство винесло попередній вирок: «навмисне вбивство»; у середу Джеймс Маккарті постав перед світовим суддею Росса, який направив справу на розгляд суду присяжних (стор. 285). Додано слово «під вагою» перед словом «circumstances» та зроблено членування речення.

4) *I had seen little of Holmes lately. My marriage had drifted us away from each other* (стор. 4). – Останнім часом я рідко бачився з Холмсом – моє весілля віддалило нас один від одного (стор. 219). У цьому уривку виконано об'єднання речень за принципом причинно-наслідкового зв'язку.

5) *We were seated at breakfast one morning, my wife and I,*

when the maid brought in a telegram. It was from Sherlock Holmes and ran in this way: "Have you a couple of days to spare?" (стор. 108) – Одного ранку, коли ми з дружиною снідали, покоївка подала мені телеграму від Шерлока Холмса: «Чи не можете ви звільнитися на два дні?» (стор. 282) Перекладач об'єднав два речення, опустивши інформацію, яку вважав зайвою.

6) *He was still, as ever, deeply attracted by the study of crime, and occupied his immense faculties and extraordinary powers of observation in following out those clues, and clearing up those mysteries which had been abandoned as hopeless by the official police* (стор.4). – Як і раніше, він був глибоко захоплений розслідуванням злочинів. Він віддавав свої величезні здібності та надзвичайний дар спостережливості пошукам ниток до з'ясування тих таємниць, які офіційною поліцією визнали незбагненними (стор. 220). Під час перекладу речення було розбито на дві частини.

7) *From time to time I heard some vague account of his doings: of his summons to Odessa in the case of the Trepoff murder, of his clearing up of the singular tragedy of the Atkinson brothers at Trincomalee, and finally of the mission which he had accomplished so delicately and successfully for the reigning family of Holland* (стор. 4). – Час від часу до мене доходили невизначні чутки про його справи: про те, що його викликали до Одеси у зв'язку з убивством Трепова, про те, що йому вдалося пролити світло на загадкову трагедію братів Аткинсон у Трінкомалі, і, нарешті, про доручення голландського королівського будинку, виконаному ним виключно тонко та вдало (стор. 220). Здійснено заміну головних членів речення.

8) *One night – it was on the twentieth of March, 1888 – I was returning from a journey to a patient (for I had now returned to civil practice), when my way led me through Baker Street* (стор.5). – Одного разу вночі – це було 20 березня 1888 року – я повертався від

пацієнта (оскільки тепер я знову зайнявся приватною практикою), і мій шлях привів мене на Бейкер-стріт (стор. 220). У реченні зроблено заміну підрядного зв'язку на сурядний.

9) *When he was sober he used to be fond of playing backgammon and draughts with me, and he would make me his representative both with the servants and with the tradespeople, so that by the time that I was sixteen I was quite master of the house* (стор.153). – У тверезому вигляді він любив грати зі мною в кістки та в шашки. Він довірів мені всі справи з прислугою, з торговцями, тож до шістнадцяти років я став повним хазяїном у домі (стор. 315). Здійснено заміну підрядного зв'язку на доповнення. А також членування речення.

10) *When I glance over my notes and records of the Sherlock Holmes cases between the years 82 and 90, I am faced by so many which present strange and interesting features that it is no easy matter to know which to choose and which to leave* (стор. 147). – Коли я переглядаю мої нотатки про Шерлока Холмса за роки від 1882 до 1890, я знаходжу так багато напрочуд цікавих справ, що просто не знаю, які вибрати (стор. 306). У цьому реченні перекладач опустил відразу два члени речення: 1) слово «records» – записи, оскільки при перекладі виходила тавтологія; 2) дієслово «to leave» – залишити, оскільки вважав його зайвим.

11) *But our trap should be here* (стр. 185) – Але ми теж влаштуємо пастку (стор. 330). Перетворення пасивної конструкції на активну.

Отже, ми привели деякі приклади і проаналізували види граматичних трансформацій на синтаксичному рівні, які використовували Н. Войтинського, Н. Л. Емельяннікова, Д. Г. Лівшиць, М. Н. Чуковская при перекладі. Перекладачі застосовували різні види трансформацій для додання більш точного і правильного перекладу.

Дослівний переклад застосовується в тексті досить часто. Це пов'язано з спільністю між граматичними властивостями мов, що задається їх загальною приналежністю до індоєвропейської сім'ї. Але в «чистому» вигляді дослівний переклад зустрічається рідко. У більшості випадків, хоча структура речення і зберігається, все ж присутні певні зміни: опущені службові частини мови, змінені деякі лексичні одиниці або виконані перестановки одне з членів речення.

Додавання або опущення при перекладі допомагають уникнути тавтологій і непорозуміння при перекладі на українську мову, а також обумовлені відсутністю в українській мові деяких категорій частин мови, наприклад артиклів і допоміжних дієслів. Тому часте використання цих видів граматичних трансформацій в тексті перекладу цілком логічно. При перекладі з англійської мови на українську, наприклад, можуть опускатися артиклі, слова синоніми і займенники, що не несуть українською мовою смислового навантаження і додаватися пояснювальні слова в ті вирази, зміст яких був би втрачений при перекладі.

Членування речень виступає поширеним прийомом перекладу в аналізованому тексті. Досить часто зустрічається членування складного багатокомпонентного речення на одиниці більш простої структури.

Граматична трансформація – об'єднання речень використовується переважно при перекладі невеликих за обсягом речень, які тісно пов'язані за змістом. У досліджуваному тексті даний вид трансформації застосовується досить рідко.

Заміна головних членів речення, а також перетворення пасивних конструкцій в активні, в тексті перекладу майже не використовується. Причиною таких трансформацій в даному тексті є, в основному, більш прийнятна для української мови побудова речень.

Варто зауважити, що в тексті зустрічаються всі види граматичних трансформацій на синтаксичному рівні.

Використання граматичних трансформацій на морфологічному рівні в

оповіданнях Артура Конана Дойля «Пригоди Шерлока Холмса».

1) *To me, who knew his every mood and habit, his attitude and manner told their own story* (стор.5). – Мені, який знав усі його настрої та звички, його ходьба з кута в кут і весь його зовнішній вигляд говорили багато про що (стор. 220). Застосовано граматичну заміну числа для слів «mood» і «habit» з одного на множину.

2) *When I saw him that afternoon so enwrapped in the music at St. Jamess Hall I felt that an evil time might be coming upon those whom he had set himself to hunt down* (стор. 65). – Спостерігаючи за ним у Сент-Джемс-холі і бачачи, з якою повнотою душа його віддається музиці, я відчував, що тим, на кого він полює, буде погано (стор. 256). Заміна словосполучення «evil time» на прислівник «погано».

3) *Then he suddenly rolled them all into a gigantic ball and tossed them up onto the rack* (стор.109). – Несподівано він зім'яв усі газети у величезну грудку і закинув його в багажну сітку (стор. 283). Зроблено заміну частин мови: займенник «them» став іменником «газети».

4) *“A considerable crime is in contemplation. I have every reason to believe that we shall be in time to stop it* (стор. 65). – У мене є всі підстави думати, що ми ще встигнемо запобігти йому (стор. 256). Заміна однини в слові «reason» на множину.

5) *James never did it* (стор. 123). – Джеймс не здатний на злочин (стор. 291). Заміна граматичного часу з минулого.

6) *Mr. McCarthy was the only man alive who had known dad in the old days in Victoria.*” (стор. 124) – Містер Маккарті був єдиною людиною, яка залишилася живою, хто знав тата в далекі часи у Вікторії (стор. 292). Заміна прикметника «alive» на причетний оборот «залишилися живими».

7) *For the rest, there was nothing of much importance in the*

attic save a great many scattered papers and note-books bearing upon my uncles life in America (стор. 157). – Крім цього, на горищі не було нічого істотного, якщо не брати до уваги величезної кількості розкиданих паперів і записників, що стосувалися життя дядька в Америці (стор. 312). Заміна іменника «importance» на прикметник «суттєвого».

Отже, ми привели деякі приклади граматичних трансформацій на морфологічному рівні і розглянули, як перевели їх Н. Войтинського, Н. Л. Емельяннікова, Д. Г. Лівшиць, М. Н. Чуковская. При перекладі вони використовували всі можливі види граматичних трансформацій на морфологічному рівні.

Заміна частин мови викликається різним вживанням слів і різними нормами сполучуваності в англійській і українській мовах, іноді і відсутністю частини мови з необхідним значенням в українській мові. Даний вид трансформації досить поширений в тексті.

При перекладі аналізованого тексту можуть бути помічені серйозні розбіжності у вживанні іменників в однині та множині. Цим обумовлюється використання заміни форми числа при перекладі. В умовах даного тексту цей вид граматичної трансформації в процесі перекладу застосовується як засіб створення окказионального відповідності.

Причиною застосування заміни граматичного часу є наявність в українській мові граматичної категорії виду. Англійська мова втратив дану категорію, придбавши натомість безліч граматичних часів дієслова. У даному тексті такий вид трансформації застосовується не часто.

Всі ці прийоми потрібні для досягнення семантичної еквівалентності вихідного і перекладного текстів. Граматичні трансформації на морфологічному рівні так само, як і на синтаксичному, займають істотне місце в перекладах оповідань про Шерлока Холмса.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Підводячи підсумки практичної частини даної роботи, ми можемо відзначити, що граматичні трансформації на всіх рівнях мови є найпоширенішими прийомами при перекладі як з англійської мови українською, так і навпаки. Тому перекладач повинен знати всі можливі види граматичних трансформацій і вміти правильно застосовувати їх при перекладі текстів. Було виявлено, що найчастіше під час перекладу з англійської українською перекладачі використовують структурні операції, тобто членування, опущення, відновлення та заміну. При цьому, превалює прийом членування, оскільки майже завжди при перекладі англійських простих речень необхідно перетворювати їх на складнопідрядні та складносурядні речення.

Були наведені деякі приклади граматичних трансформацій, що зустрічаються в оповіданнях Артура Конан Дойля та Агати Крісті. Підводячи підсумок зробленого можна виявити той факт, що з розглянутих прикладів граматичної трансформації найбільш частотними прийомами, до яких вдаються перекладачі в даному тексті, виявилися опущення і додавання, заміни частини мови, членування речень, а також перестановки. До найменш часто використовуваним трансформаціям можна віднести зміна категорії числа, дослівний переклад, а також заміну граматичного часу і об'єднання.

Як видно з прикладів, використаних в даній роботі, граматичні трансформації на практиці зустрічаються як в «чистому» вигляді, так і в поєднанні один з одним, приймаючи складний, комплексний характер.

Як свідчить дослідження, найбільш частотним образним прийомом є метафора. Проаналізувавши тексти оригіналу та перекладу та зробивши певні підрахунки, ми дійшли висновку, що кількість використаних граматичних трансформацій у кожній мові неоднакова, але найбільш вживаною лексичною трансформацією виявилось заміна, що склала 40,5% у перекладі англійського роману на українську мову, опущення при перекладі на українську мову (20,5%), дослівний переклад (15,5%), та лексичне додавання у перекладі на українську мову (9%).

ВИСНОВКИ

Як об'єкт дослідження в даній роботі нами розглядався художній текст, в результаті було з'ясовано, що художній текст є найважчим щодо перекладу, оскільки йому характерне яскраво виражене національне забарвлення змісту та форми.

Крім того, в теоретичній частині ми вивчили науково-теоретичну літературу з теорії перекладу та стилістики, а також розглянули різні способи перекладу.

У практичній частині нами було виявлено специфіку застосування лінгвостилістичних прийомів у творі. Кожен стилістичний прийом має свою специфіку та індивідуальність. Але всі вони надають забарвлення та виразності художньому образу, темі розмови, статті. Також було зіставлено оригінал та переклад твору твору Агати Крісті «Вбивство у Східному Експресі» Агати Крісті “The Mysterious Affair at Styles” та “The murder of Roger Ackroyd”, роману Артура Конан-Дойля “Пригоди Шерлока Холмса”, були розглянуті деякі способи перекладу з англійської мови українською мовою, а також було проведено обробку отриманих результатів, на основі яких можна зробити висновок, що найпоширенішим стилістичним прийомом є метафора. Найчастіше вона передається дослівним перекладом, додаванням/опущенням, заміною, структурним перетворенням, традиційною відповідністю, а також паралельним ім'ям метафоричних заміни. На другому місці за частотністю стоїть метонімія, її способи передачі полягають у дослівному перекладі, структурному, семантичному, функціональному та повному перетвореннях.

Читаючи перекладний текст, читач сприймає його як художній, і не думає про те, яку працю доклав перекладач для максимально достовірної передачі змісту оригіналу даного твору. На сприйняття тексту впливає багато чого: культура, підтекст, національні особливості, побут і т.д., тому перекладачеві важливо правильно адаптувати текст до всіх цих умов. Основне правило полягає в тому, щоб для носіїв мови перекладу було зрозуміло те, що й

говорило вихідне висловлювання для носіїв своєї мови. І перекладач як носій мови пропонує своє розуміння оригінального тексту. Переклад творів детективного жанру - робота, складна подвійно, адже якщо мистецьку літературу ми звикли судити з багатства і майстерності слова, то детективі цей критерій відпадає. Як свідчить одне з правил Ван Дайна: «стиль у детективі так само недоречний, як у кросворді».

Перекладачеві необхідно докласти максимум зусиль для передачі повноти змісту оригіналу, адже у детективному творі важливі навіть дрібниці.

Таким чином, усе сказане вище говорить про те, що перекладач повинен прагнути зберігати оригінальність твору, не порушуючи норм української мови. При цьому йому не слід забувати, що те, що є звичним для однієї мови, може виглядати зовсім незвичайно в перекладі і привнесе до нього афектацію і химерність, чужу оригіналу. При перекладі творів детективного жанру важливо ознайомитися з усім текстом, зробити передперекладацький аналіз, вичленувати відрізки тексту, що викликають особливі труднощі і тільки потім, враховуючи всі граматичні, лексичні та стилістичні особливості, починати переклад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безуглова О. А., Кузнецова А. А., Юридична лексика на заняттях з англійської мови в мовному ВНЗ, Філологічні науки. Питання теорії та практики, Грамота, №4 (58), 2016.
2. Казакова Т. А., Художній переклад. Теорія та практика, Ін'язиздат, 2006.
3. Олізько Н. С. Інтердикурсивність як категорія постмодерністського листа, Вісник Челябінського державного університету, № 2 (18), 2007.
4. Ключина А. М., Здор А. І., Проблеми та способи перекладу англійських термінів у текстах юридичного дискурсу, Поволзький педагогічний вісник, 2016.
5. Барабаш О. В., Сміслові трансформації правових термінів поза юридичним дискурсом, Рема, 2016.
6. Бархударов Л. С., Мова та переклад, М.: Міжнародні відносини, 1975.
7. Гаїбова М. П., Прагмалінгвістичний аналіз художнього тексту, Баку, АМУ, 1986.
8. Гамзатов М. Г. Техніка та специфіка юридичного перекладу, Зб. статей, Спб, 2004.
9. Голєв Н. Д., Про специфіку мови права у складі загальнонародної російської мови, Юріслінгвістика, 2004.
10. Гриньов-Гриневиц С. Ст, Термінознавство, М.: Академія, 2008.
11. Кіндерхнехт А. С. До питання про труднощі перекладу юридичної термінології, Вчені записки Орловського державного університету, 2013.
12. Папулова Ю.К. Перекладацький коментар як особливий вид метатексту, Вісник Пермського національно-дослідницького політехнічного університету, 2015.
13. Грінєв-Гриневиц С. Ст, Термінознавство, М.: Академія, 2008.
14. Plynska L., Platonova M., Meaning in translation: Illusion of Precision, Cambridge Scholars Publishing, UK, 2016.

15. Голєв Н. Д., Про специфіку мови права у складі загальнонародної російської мови, Юріслінгвістика, 2004.
16. Кожевніков В. М., Миколаїв П. А., Літературний енциклопедичний словник. М: Радянська енциклопедія, 1987.
17. Алімов В. В., Юридичний переклад. Практичний курс, М: Ком Книга, 2005.
18. Анісімова А. Г., Архіпова М. А., Англomовні юридичні терміни: оптимізація процесу навчання, Вісник МДІМВ-Університету, No4 (37), 2014.
19. Валєєва Н. Г., До понять адекватності та еквівалентності в науковому перекладі, Вісник РУДН, 2006
20. Udina N., Правове навчання: Language and Legal translation perspectives, Procedia-Social and behavioral sciences, V. 214, 2015.
21. Rotman. E., The Inherent Problems of Legal Translation, 1995.
22. Sarsevic S., New Approach to Legal Translation, Klower Law International, UK, 2000.
23. Sarsevic S., Translation and the Law: An Interdisciplinary Approach, Benjamins translation library, 1994
24. Кіракосян М. Б., Паралельні номінації у термінологічній системі права, Рема, 2015.
25. El-Farahaty H., Arabic – English, English – Arabic Legal translation, Routledge, 2015 року.
26. Anthony A., Ian Mc Ewan: The Literary Novelist with Popular Appeal, The Guardian [Електронний ресурс] URL <https://www.theguardian.com/theobserver/2010/feb/28/ian-mcewan-profile> (дата звернення: 03.02.2018)
27. Bhatia V. K., Candlin C.N., Engberg J., Hong Kong University Press, 2008
28. Лазарєв Ст Ст, Казьмін І. Ф., Дмитрієв Ю. А., Загальна теорія права, 1998.
29. Лебедєва А. А., Проблема еквівалентності та безеквівалентності лексичних одиниць при перекладі юридичних текстів, Рема, 2013.

30. Вусатий І.В. Структурно-граматичні особливості складових термінів-назв частин мови. Електронний науковий журнал "Вісник Омського Державного Педагогічного Університету" // URL: <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-200.pdf> 30.09.2013).

31. Шамсеєва Г.Х. Юридична термінологія в англійській та татарській мовах: дис. ... канд. філол. наук. - Казань, 2009. – 184 с.

32. Хижняк С.П. Англо-американська термінологія права: Соціолінгвістичний аспект виникнення та розвитку. – Саратов, 1997. – 78 с.

33. Морщакова Т.В. Семантичні характеристики кримінального закону (на матеріалі російської німецької та англійської мов): автореф. дис. ... канд. філол. наук. – М., 1992. – 17с.

34. Милославська Д.І. Системний опис юридичної термінології в сучасній російській мові: на матеріалі закону «Про благодійну діяльність та благодійні організації: дис. ... канд. філол. наук. - Москва, 2000. – 164 с.

35. Christie A. Murder of Roger Ackroyd: Hercule Poirot Mystery. – London: Fontana / Collins, 1976. -221 p.

36. Крісті А. Вбивство Роджера Екройда. - Москва: Ексмо, 2009. - 320 с.

37. Christie A. The Mysterious Affair at Styles (Hercule Poirot Mysteries). - Borgo Press, 2002. - 198 p.

38. Крісті А. Знамениті детективи: Еркюль Пуаро. – Москва: Армада, 1996. – 629 с.

39. Oxford Dictionary of Law. Seventh edition. – New York: Oxford University Press Inc., 2009. - 604 p.

40. Левицька Т.Р., Фітерман А.М. Теорія та практика перекладу з англійської мови на російську. – М., 1963, 17 – 23 с.

41. Черняхівська Л.А. Переклад та смислова структура. – М., 1976, 94 – 96 с.

42. Граматика російської. – М., т. II, 421 с.

43. Комісарів В.М. Теорія перекладу (лінгвістичні аспекти). Навч. посібник для ін-тів і фак-тів іностр. Яз. – М., 1990, 158 с.

44. Бархударов Л.С. Мова та переклад (Питання загальної та приватної теорії перекладу). М., 1975. 191с.
45. Казакова Т.А. Художній переклад. – СПб., 2002, 19 – 21 с.
46. Виноградов В.С. Введення у перекладознавство (загальні та лексичні питання). – М., 2001, 188 с.
47. Казакова Т.А. Теорія перекладу. Лінгвістичні аспекти. – М., 1990, 194 с.
48. Швейцер А.Д. Теорія перекладу: статус, проблеми, аспекти. – М., 1988, 187 с.
49. Рецкер Я.І. Теорія перекладу та перекладацька практика.– М., 1974, 87 с.
50. <http://www.dom-knigi.ru/book.asp?Art=313911&CatalogID=17>
51. <http://www.rulit.net/books/hot-money-read-85330-1.html>
52. <http://ebookstore.sony.com/ebook/agatha-christie/hallowe-en-party/>
53. Сміт Л.П. Фразеологія англійської. Пров. з англ. А.Р. Ігнат'єва. М., 1959, 112 – 114 с.
54. <http://lingualeo.ru/jungle/22495>
55. http://www.bibliophile.net/books/christie_agatha_ten_little_niggers.htm
56. R.W. Winks Detective fiction. – NJ., 1990, 24 – 32 с.
57. Баннікова І.А. Парадокс у стилістичному контексті детективу. – С., 1995, 17-23 с.
58. Арнольд І.В. Стилїстика сучасної англійської мови. – М., 1990, 164 – 165 с.
59. Barnard R. A Talent to Deceive. – NJ., 1981, 223 – 226с.
60. Symons J. Bloody Murder. - NJ., 1975, 156 - 160с.
61. Сагандикова Н.Ж., Кульжанова Н.Х. Специфіка перекладу літератури у жанровому аспекті. – Алмати, 2005, 174 – 177 с.
62. Hornby A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. - Oxford, 2005, p. 505
63. <http://www.ozhegov.ru/slovo/28630.html>

64. Безуглова О. А. Проблеми перекладу англійських юридичних термінів у художній літературі // Філологія та культура. – Казань: КФу. – 2013. – № 4 (34). – С. 27–30.
65. Великий юридичний енциклопедичний словник/Під. ред. А. Б. Баріхіна. – М.: Книжковий світ, 2006.
66. Глинська Н. Р. Юридична термінологія у різних функціональних стилях англійської мови: дис. ... канд. філол. наук. – М., 2002. – 209 с.
67. Замалетдінов Р. Р., Замалетдінова Г. Ф. Мова – культурний код нації та ключ до культури всього людства // Філологія та культура. – 2012. – № 2 (28). – С. 49 – 53.
68. Лутцева М. В. Англійська юридична термінологія та способи її перекладу російською мовою // Вісник Воронежського державного університету. Серія: Лінгвістика та міжкультурна комунікація. – 2007. – № 21. – С. 110-113.
69. Лутцева М. В. Лексикографічний опис юридичної термінології у неспеціальній сфері використання (лінгвостатистичне дослідження на матеріалі творів Дж. Гришема: дис... канд. філол. наук. – Іваново, 2008. – 279 с.
70. Соннішкіна М. І. Основні тенденції професійного словотвору // Вчені записки Казанського університету. Серія гуманітарних наук. – 2006. – Том 148. – № 3. – С. 146-153.
71. Комісаров В.М. Сучасне перекладознавство. Навчальний посібник. – М.: ЕТС, 2002. – 424с.
72. Латишев Л.К. Технологія перекладу. – М: УРАО. 2001. – 304 с.
73. Нелюбін Л.Л., Хухуні Г.Т. Наука про переклад – М.: Флінта, 2006. – 416с.
74. Оболенська Ю.Л. Художній переклад та міжкультурна комунікація. – 4-те вид. – К.: Книжковий дім «ЛІБРОКОМ», 2013. – 264 с.
75. Рецкер Я.І. Теорія перекладу та перекладацька практика. Нариси лінгвістичної теорії перекладу. – К.: «Р.Валент», 2010. – 244 с.
76. Розенталь Д. Е., Теленкова М. А. Словник-довідник лінгвістичних

термінів. – 2-ге вид. – М: Просвітництво, 1976. – 543с.

77. Рігс Р. Шерлок Холмс: Методи розслідування та таємниці найбільшого детектива / Пер. з англ. Д.Польова. – К.: Ексмо, 2012. – 224 с.

78. Семенова М.Ю. Основи перекладу тексту. – Ростов н/Д: Фенікс, 2009. – 344 с.

79. Солодуб Ю.П., Альбрехт Ф.Б., Кузнецов А.Ю. Теорія та практика художнього перекладу: Навч. Посібник для студ. лінгв. фак. вищ. навч. закладів. – М.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 304 с.

80. Хемінгуей Е. По кому дзвонить дзвін. // Переклад Н. Волжин і Є. Калашникова. Зібрання творів: У 4-х т. – К.: Художня література, 1981. – 512 с.